

Opinnäytetyö (YAMK)

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen

koulutusohjelma

2012

Tuulikki Grönholm

KONSERNITILINPÄÄTÖS JA -TILINPÄÄTÖSANALYYSI TYÖ-/UNIVERSTAS- KONSERNISSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tuulikki Grönholm

KONSERNITILINPÄÄTÖS JA -TILINPÄÄTÖSANALYYSI TYY-/UNIVERSTAS- KONSERNISSA

Tässä opinnäytetyössä laadittiin konsernitilinpäätös Turun yliopiston ylioppilaskunnan omistamalle Universtas-konsernille. Konsernissa ei ole aikaisemmin laadittu konsernitilinpäätöstä, mutta sen lakisääteinen laatiminen tulee ajankohtaiseksi lähivuosina. Konsernitilinpäätöksen laadintaan käytettiin konsernin yritysten virallisia tilinpäätöksiä tilikaudelta 2011 sekä tilinpäätöksiä täydentäviä konsernin sisäisiä asiakirjoja. Lisäksi konsernituloslaskelma ja -tase yhdisteltiin julkisoikeudellisen emoyhteisön järjestökaavalla laadittuun tilinpäätökseen. Laaditun konsernitilinpäätöksen eliminointitositteiden ja taulukkolaskelmien tehtävänä on toimia tulevaisuudessa pohjana konsernissa laadittaville vuosittaisille konsernitilinpäätöksille.

Konserni- ja yksittäistilinpäätösten pohjalta laadittiin konsernille ja sen yrityksille tilinpäätösanalyysi, jonka avulla arvioitiin konsernin sekä sen yksittäisten yritysten rahoitusrakennetta ja kannattavuutta. Tilinpäätösanalyysi on tarkoitus myös tehdä jatkossa vuosittain laadittujen laskelmaesimerkkien mukaisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia konsernille toimivat laskelmapohjat, joiden avulla konsernitilinpäätös ja tilinpäätösanalyysi voidaan jatkossa laatia. Nyt laaditut pohjat ovat käyttökelpoisia konsernin yrityksille ja niitä voidaan jatkossa hyödyntää, vaikka henkilöstö vaihtuisikin, eikä uusilla henkilöillä olisi aikaisempaa kokemusta tai tietoa konsernin yritysten taloushallinnosta. Laskelmapohjista on hyötyä myös nykyiselle henkilöstölle, joka voi jatkossa jatkaa laskelmapohjien kehittämistä konserniyrityksissä tapahtuvien muutosten mukaan.

ASIASANAT:

konsernit, emoyhtiöt, tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, tilinpäätös, rahoituslaskelmat, tunnusluvut

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master's degree programme in Life Sciences and Business unit| Entrepreneurship

2012| 69 pages

Instructor Hanna Kärkkäinen

Tuulikki Grönholm

THE CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS AND FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS OF TYY/UNIVERSTAS GROUP

The aim of this thesis was to prepare the consolidated financial statements of Universtas Group owned by The Student Union of the University of Turku. The consolidated financial statements haven't been prepared earlier, but it will become relevant in the next few years as it will be statutory for the group. The sources used included mainly the official financial statements of the companies in the group for the financial year 2011, and also some supplementary internal documents. In addition, the financial statements were also combined with the income statement and balance sheet of the parent organization. The calculations should serve as a basis for the group in the future when preparing the consolidated financial statements.

A financial statement analysis was also completed based on the consolidated financial statements of the group and its individual companies. The analysis was used to evaluate the financing structure and profitability. These calculations should also serve the group as examples in the future when preparing the analysis for the companies.

The aim was to draw up working calculation models which enable the preparation of the consolidated financial statements in the future on the same basis. The templates are useful for the group and they can be utilized although there would be changes in the personnel, and the new persons wouldn't have previous experience of the group's companies. The templates are also useful for the companies' current employees, who may in the future use them at their work and also continue to develop and modify them in accordance with the changes in the group.

KEYWORDS:

group, parent company, subsidiary, associated company, financial statements, cash flow statement, key figures

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 KONSERNITILINPÄÄTÖS	9
2.1 Konsernin määritelmä	9
2.1.1 Emoyritys ja tytäryritykset	9
2.1.2 Osakkuus- ja omistusyhteyshyötykset	10
2.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus	10
2.3 Konsernitilinpäätöksen tavoitteet ja sisältö	12
2.4 Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet	13
2.4.1 Sisäisten (keskinäisten) liiketapahtumien eliminointi	14
2.4.2 Keskinäisen osakeomistuksen eliminointi	15
2.4.3 Vähemmistöosuudet	17
2.4.4 Osakkuushyötyjen yhdisteleminen	18
2.4.5 Laskennalliset verovelat ja -saamiset	20
2.4.6 Konsernitilinpäätös järjestökaavalla	21
2.5 Konsernirakenteen muutokset	22
2.5.1 Tytäryhtiön myynti	22
2.5.2 Tytäryhtiön konkurssi	23
2.5.3 Osakkuushyötyästä tytäryhtiöksi	24
2.5.4 Tytäryhtiöstä osakkuushyötyksi	24
2.6 Konsernin rahoituslaskelma	24
2.7 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	28
2.7.1 Yksittäisen yrityksen liitetietoja vastaavat tiedot	28
2.7.2 Laatumista koskevat liitetiedot	30
2.7.3 Tytär- ja osakkuushyötyä koskevat liitetiedot	30
2.7.4 Muut liitetiedot	31
2.8 Konsernin verotus ja konserniavustus	32
3 KONSERNIN TILINPÄÄTÖSANALYYSI	35
3.1 Tuloslaskelman oikaisut	36
3.2 Tase-erien oikaisut	39
3.3 Tunnusluvut	40
3.3.1 Kannattavuuden tunnusluvut	41

3.3.2 Rahoituksen tunnusluvut	43
4 TYY-/UNIVERSTAS-KONSERNIN KONSERNITILINPÄÄTÖS	47
4.1 TYY-/Universtas-konsernin esittely	47
4.1.1 Turun yliopiston ylioppilaskunta (TYY)	47
4.1.2 Universtas Oy	48
4.1.3 Unica Oy	49
4.1.4 UniGe Oy	50
4.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus TYY-/Universtas-konsernissa	52
4.3 Universtas-konsernin konsernitilinpäätös	55
4.3.1 Sisäiset liiketapahtumat konserniyhtiöiden välillä	56
4.3.2 Konserniyhtytysten keskinäisen osakeomistuksen eliminointi	57
4.3.3 Vähemmistöosuudet	57
4.3.4 Osakkuusyrityksen yhdisteleminen	58
4.3.5 Konsernin rahoituslaskelma	60
4.4 Konsernituloslaskelman yhdistäminen järjestökaavaan ja TYYn konsernitase	61
5 UNIVERSTAS-KONSERNIN TILINPÄÄTÖSANALYYSI	63
5.1 Tilinpäätöksen oikaisut	63
5.2 Kannattavuus	64
5.3 Rahoitus	65
6 YHTEENVETO	67
LÄHTEET	69

LIITTEET

Liite 1. Konsernitilinpäätöksen tositteet ja eliminoinnit.

Liite 2. Universtas-konsernin konsernitilinpäätös.

Liite 3. TYY-konsernin tuloslaskelma ja tase.

Liite 4. Universtas-konsernin tilinpäätösanalyysin oikaisut, laskelmat ja tunnusluvut.

KUVAT

Kuva 1. TYY-/Universtas-konsernin rakenne.

47

TAULUKOT

Taulukko 1. Konsernin yhtiöiden taseet 2009–2011.	52
Taulukko 2. Konsernin yhtiöiden liikevaihdot 2009–2011.	53

1 JOHDANTO

Konsernitilinpäätöstä koskevat säännökset sisällytettiin ensimmäistä kertaa kirjanpitolakiin vuoden 1993 lakiuudistuksessa. Tällöin myös kirjanpitolautakunta julkaisi yleisohjeen konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Nykyisin voimassaolevan lainsäädännön osalta konsernitilinpäätöksen kannalta tärkeimmät uudistukset ovat olleet kirjanpitolain uudistus vuonna 2004, osakeyhtiölain muutos vuonna 2006 sekä kirjanpitolautakunnan yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta 2006. (Ahti ym. 2008, 11)

Tämän opinnäytetyön lähdeaineina on käytetty vain edellä mainittujen muutosten jälkeen ilmestyneitä teoksia yhtä lukuun ottamatta. Vuonna 2005 ilmestyneen teoksen osalta ei ole huomioitu osakeyhtiölakiin viittaavaa tekstiä vaan ainoastaan kirjanpitolain tulkitsemista koskevia kysymyksiä.

Tässä opinnäytetyössä laaditaan konsernitilinpäätös organisaatiolle, joka ei tähän asti ole kokonsa puolesta ollut velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöstä, mutta jonka kokorajat ovat ylittyneet ensimmäisen kerran vuonna 2011 ja joka näin ollen on velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen ensimmäisen kerran keväällä 2013 tilikaudelta 2012. Tuolloin julkistettavassa konsernitilinpäätöksessä on toki esitettävä vertailutiedot myös vuodelta 2011, joten aihe on organisaatiolle äärimmäisen tärkeä ja ajankohtainen sekä samalla historiallinen, sillä emoyhteisö on toiminut jo 90 vuotta ja alakonsernin emoyrityskin jo 22 vuotta, mutta konsernitilinpäätöstä ei ole aiemmin laadittu.

Tutkimustehtävänä oli uuden työkalun rakentaminen konsernin tarpeisiin. Konsernin emoyhtiölle laadittiin tasekirja, jota se voi jatkossa käyttää pohjana konsernitilinpäätöstensä laadinnassa. Aineistona käytettiin konsernin yritysten virallisia tilinpäätöksiä tilikaudelta 2011. Lisäksi käytettävissä oli tilinpäätöksiä täydentäviä tietoja kuten tase-erittelyjä, laskutusreskontria, kirjanpidon pääkirjoja yms. Konsernitilinpäätöstä laadittaessa oli myös selvitettävä, mitä eri mahdollisuuksia kyseisellä konsernilla on konsernitilinpäätöksen laadintaan ottaen huomioon konsernin rakenteen ja yritysten omistussuhteet.

Organisaation emoyhtiö on voittoa tavoittelematon julkisoikeudellinen yhteisö, joka ei harjoita liiketoimintaa. Yhteisön kirjanpito on laadittu käyttäen yhdistysten ja järjestöjen tuloslaskelmakaavaa. Konsernitilinpäätös liitetietoineen laaditaan alakonsernille, joka koostuu osakeyhtiöistä, ja alakonsernin konsernitilinpäätös yhdistellään myös emoyhteisön tuloslaskelmaan ja taseeseen käyttäen järjestökaavaa.

Opinnäytetyössä keskitytään konsernitilinpäätökseen nimenomaan toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Tämän vuoksi teoriaosuudesta on jätetty pois viittauksia muun muassa IFRS-standardeihin ja muihin kansainvälisiin tilanteisiin, koska ne eivät kosketa tämän opinnäytetyön kohdekonsernia.

Lisäksi konsernitilinpäätöksestä saatavaa informaatiota tulkitaan tilinpäätösanalyysin ja tunnuslukujen avulla. Tunnuslukuja tarkastellaan sekä koko konsernin näkökulmasta että yksittäisten konserniyritysten osalta. Tilinpäätösanalyysissä tarkastellaan ainoastaan liiketoimintaa harjoittavia konsernin osakeyhtiöitä ja niiden muodostamaa alakonsernia.

Tilinpäätösanalyysissä tutkimustehtävänä oli tarkemmin arvioida konsernin rahoitusrakennetta, kannattavuutta ja kasvumahdollisuuksia. Laskelmat laadittiin oikaistujen tilinpäätöstietojen pohjalta konsernitilinpäätöksen laadinnan jälkeen. Lisäksi tulevaisuudenennusteissa on käytetty konserniyhtiöiden toimitusjohtajien sekä asiantuntijoiden arviolausuntoja yhtiöiden omaisuuden käyvästä arvosta ja markkinoiden yleisestä kehityksestä.

2 KONSERNITILINPÄÄTÖS

2.1 Konsernin määritelmä

Konserni on kahden tai useamman juridisesti itsenäisen yrityksen muodostama pysyväksi tarkoitettu taloudellinen kokonaisuus (entiteetti), jossa yhdellä yrityksellä eli emoyrityksellä on määräysvalta muissa konserniin kuuluvissa yrityksissä eli tytäryrityksissä (Englund ym. 2005, 14).

2.1.1 Emoyritys ja tytäryritykset

Määräysvalta toiseen kirjanpitovelvolliseen eli konsernisuhde voi muodostua kahdella eri tavalla. Konsernisuhde syntyy, kun kirjanpitovelvollisella on enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänten enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin tai muuhun sopimukseen. Konsernisuhde voi myös syntyä, kun kirjanpitovelvollisella on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä tai toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin edellä mainittu äänten enemmistö. Jos kirjanpitovelvollisella on edellä kuvattu määräysvalta kohdeyrityksessä, on edellinen emoyritys ja jälkimmäinen tytäryritys. Emoyritys ja sen tytäryritykset ovat konserniyrityksiä. Sen sijaan konserniyrityksiä eivät ole kirjanpitolain 1 § 8 momentin tarkoittamat osakkuusyritykset. Yritys ei voi samanaikaisesti kuulua kahteen konserniin. (Kirjanpitolautakunta 2006, 1.2)

Määräysvaltaa suhteessa konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuteen on käsitelty kirjanpitolautakunnan lausunnossa 1646/2001. Kyseisessä tapauksessa yhtiöllä A ei ollut määräysvaltaa osakkeiden omistussuuden perusteella yhtiössä B. Yhtiö A:n toimitusjohtaja oli kuitenkin osakassopimuksen

perusteella yhtiön B kaksijäsenisen hallituksen puheenjohtaja. Näin ollen yhtiöllä A katsottiin olevan tosiasiallinen määräysvalta yhtiössä B. (KILA 2006, 1.2)

2.1.2 Osakkuus- ja omistusyhteisytytykset

Omistusyhteisytytytys on yrytyt, jotta kirjanpitoovelvollisella on sellainen omistususuus, joka luo näiden yrytysten välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kirjanpitoovelvollisen tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrytyksen toimintaa. Omistusyhteisytytyksenä pidetään yrytytstä, jotta kirjanpitoovelvollisella on vähintään 20 % osake- tai vastaavasta pääomasta. Pysyvä yhteys voi kuitenkin syntyä, vaikka omistususuus olisi pienempikin, esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta. (KILA 2006, 9.1)

Osakkuusyrytytys puolestaan on sellainen omistusyhteisytytytys, jotta kirjanpitoovelvollisella on huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa, mutta joka ei kuulu kirjanpitoovelvollisen konserniin. Osakkuusyrytytyksenä pidetään yrytytstä, jotta kirjanpitoovelvollisella on 20–50 % osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Ääniosuutta laskettaessa ei oteta huomioon mahdollisia äänestysrajoituksia eikä osakkuusyrytytyksellä itsellään tai sen tytäryrytytyksellä olevia ääniä. On huomattava, että osakkuusyrytytyksestä on kyse myös silloin, kun kirjanpitoovelvollisella itsellään ei ole edellä kuvatus kaltaista vaikutusvaltaa yrytytyksessä, mutta sellainen on yhdessä tytäryrytytyksen tai usemman tytäryrytytyksen kanssa tai vaihtoehtoisesti kirjanpitoovelvollisen tytäryrytytyksellä yksin tai yhdessä muiden tytäryrytytysten kanssa. (KILA 2006, 9.1; Kirjanpitolaki 1:8 §)

2.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus

Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan emoyrytytykset, jotka ovat osakeyrytytyitä tai henkilöyrytytyt, joiden vastuunalaisena yrytytymiehenä on osakeyrytytyt, laativat aina konsernitilinpäätöksen. (Fredriksson ym. 2008, 365)

Kirjanpitolain 3 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan on kuitenkin sallittua jättää konsernitilinpäätös laatimatta, jos enintään yksi seuraavista rajoista on ylittynyt sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa
- taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Rajojen toteutumista selvitettyä lasketaan yhteen emoyrityksen ja tytäryritysten luvut. (Mäkelä ym. 2009, 20–21)

Säätiöissä ja yhdistyksissä liikevaihtoa vastaavalla tuotolla tarkoitetaan varsinaisen toiminnan, varainhankinnan ja sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottoja yhteenlaskettuna. Kun konserniyritysten liikevaihtoja ja taseen loppusummaa lasketaan yhteen, näistä ei vähennetä konsernin sisäisiä liiketapahtumia. (Ahti ym. 2008, 23)

Tärkeätä on kuitenkin huomioida, että konsernitilinpäätös on aina laadittava, kun emoyritys jakaa varoja osakkaille. Tämä säännös on osakeyhtiölaista, ja koska osakeyhtiölaki on erityislaki, sen säädökset menevät aina kirjanpitolain säädösten edelle. Jos pienen konsernin emoyritys jakaa osinkoa epäsäännöllisesti, saattaa syntyä tilanne, jossa konsernitilinpäätös tulee laatia ehkä vasta useamman vuoden tauon jälkeen. Tällöin laatiminen voi olla poikkeuksellisen työlästä. Konsernitilinpäätöksen yhtenä periaatteena on jatkuvuus eri vuosien välillä. Esimerkiksi keskinäiset katteet, sisäinen omistus ja niissä tapahtuvat muutokset sekä osakkuusyhtiölaskenta pitää huomioida. Siksi onkin suositeltavaa, että konsernitilinpäätös laaditaan vuosittain, vaikka siihen ei lakien perusteella olisikaan ehdotonta velvollisuutta. (Ahti ym. 2008, 25; Mäkelä ym. 2009, 21; Rekola-Nieminen 2008, 7)

Kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaan konsernitilinpäätöksen laadintavelvollisuus koskee vain emoyhteisöjä, jotka harjoittavat liiketoimintaa. Näin ollen aatteelliset yhteisöt tai säätiöt usein vapautuvat konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Kuitenkin aatteellisen yhteisön voidaan katsoa harjoittavan liiketoimintaa, jos se osallistuu aktiivisesti tytäryrityksensä

johtamiseen, rahoittamiseen tai muuhun niihin rinnastettavaan toimintaan. Tällaisella toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että joko oman toimintansa ohella tai muuten aatteellinen yhteisö luovuttaa tytäryritykselleen hallinto-, rahoitus- tai muita palveluita tai saa niitä tytäryritykseltään tai sillä on muutoin liiketoimia sen kanssa. (KILA 2006, 2.2; Etelämäki 2011)

2.3 Konsernitilinpäätöksen tavoitteet ja sisältö

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyritysten taseiden, tuloslaskelmien ja liitetietojen yhdistelmänä. Se on laadittava samalta päivältä kuin emoyrityksen tilinpäätös. Konsernitilinpäätökseen on sisällytettävä myös konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. (Fredriksson ym. 2008, 373)

Kukin konserniyritys laatii ensin omat tilinpäätöksensä ja tämän jälkeen nämä tuloslaskelmat ja taseet yhdistellään emoyhtiön tuloslaskelmaan ja taseeseen. Konsernitilinpäätöksessä konsernin tulos ja taloudellinen asema on esitettävä niin kuin kyseessä olisi yksi yritys ja taloudellinen kokonaisuus. Tämän vuoksi yhteenlaskemisen jälkeen keskinäiset tapahtumat, sisäiset katteet ja keskinäiset omistukset eliminoidaan. Konserniyritysten lisäksi konsernitilinpäätökseen yhdistellään myös omistususuutta vastaava osuus osakkuusyrityksen tuloksesta ja omasta pääomasta. (Fredriksson ym. 2008, 373–374, 379)

Konsernitilinpäätöksen lukijoiden, eli useimmiten ulkopuolisten sidosryhmien kuten rahoittajien ja sijoittajien, kannalta on olennaista, että konsernitilinpäätös antaa oikean kuvan siihen yhdisteltyjen yhtiöiden varoista ja veloista, tuloksesta ja taloudellisesta asemasta yhdessä. Sidosryhmät eivät niinkään ole kiinnostuneet yksittäisten yhtiöiden tilanteesta, koska kilpailevatkin konsernit saattavat olla juridisesti hyvin erilaisia rakenteeltaan. Emoyhtiön tilinpäätöksellä kuitenkin on oma merkityksensä, koska se saattaa olla esimerkiksi voitonjaon perusteena. (Mäkelä ym. 2009, 19–20)

Kirjanpitolain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdisteltävällä suomalaisella tytäryrityksellä on oltava sama tilikausi kuin emoyrityksellä. Näin ollen tämä

vaatimus ei koske ulkomaisia tytäryrityksiä. Kirjanpitolautakunta voi kuitenkin erityisistä syistä myöntää tähän poikkeuksia määrääjäksi. Jos tytäryritys ostetaan kesken tilikauden, voivat emoy- ja tytäryrityksen tilikaudet olla ensimmäisenä yhdistelyvuonna toisistaan poikkeavat, vaikka tytäryrityksen tilikausi muutetaan päättymään yhtä aikaa emoyrityksen kanssa. Jos tilinpäätösajankohdat poikkeavat toisistaan yli kolme kuukautta, on tytäryrityksen tehtävä välitilinpäätös emoyrityksen tilinpäätöshetkelle, jotta yhdistelyssä käytetyt tiedot ovat ajan tasalla. (KPL 8:2 §; Fredriksson ym. 2008, 376–377)

Konsernin osalta ei laadita erillistä toimintakertomusta, vaan konsernin tiedot sisällytetään emoyhtiön toimintakertomukseen, mikäli emoyhtiö on velvollinen laatimaan toimintakertomuksen. Toimintakertomus on laadittava, mikäli emoyhtiö on julkinen yhtiö tai sen koko ylittää pienyrityksen kokorajoista vähintään kaksi. Nämä kokorajat ovat samat kuin konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta säätelevät rajat. (Fredriksson ym. 2008, 374)

2.4 Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa keskeisimmät työvaiheet ovat:

- konsernin sisäisten tuottojen ja kulujen sekä saamisten ja velkojen vähentäminen,
- konsernin sisäisen voitonjaon vähentäminen konsernin tuloksesta,
- konsernin sisäisten katteiden eliminointi,
- konsernin sisäisen omistuksen eliminointi ja
- vähemmistöosuuksien erottaminen.

(Englund ym. 2005, 162)

2.4.1 Sisäisten (keskinäisten) liiketapahtumien eliminointi

Konsernin sisäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat

Konsernin sisäisiä liiketapahtumia ovat kaikki ne liiketapahtumat, joita syntyy konsernin yritysten keskinäisistä liiketoimista. Tällaisia ovat keskinäisestä kaupankäynnistä syntyvät tuotot ja kulut, keskinäisestä rahoituksesta syntyvät saamiset ja velat sekä kaikkien liiketapahtumien oikaisuerät. Koska kyseiset tapahtumat ovat konsernin sisäisiä, ei niistä realisoidu konsernituloslaskelmaan tulosta eivätkä ne myöskään kasvata konsernitaseen omaa pääomaa. (Englund ym. 2005, 162)

Konserniavustus, joka on verotuksessa hyväksyttävä, on aina kirjattu sekä avustuksen saajalle että antajalle samalle tilikaudelle. Konserniavustus kuuluu myös sisäisiin eriin, jotka konsernitilinpäätöksessä eliminoidaan. (Ahti ym. 2008, 116)

Ennen konsernitilinpäätöksen laatimista on varmistuttava siitä, että sisäiset erät on kirjattu samansuuruisina eri konserniyritysten tilinpäätöksiin. Tämä voidaan käytännössä tehdä vahvistuspyynnöillä. Eroja saattavat aiheuttaa esimerkiksi matkalla olevat rahasuoritukset. Konsernitilinpäätöksessä tämä voidaan oikaista siirtämällä erä saamisista konserniyrityksiltä muihin saamisiin. Muita eroja saattaa löytyä esimerkiksi puuttuvista kulukirjauksista ja nämä onkin lisättävä erillistilinpäätöksiin ennen konsernitilinpäätöksen laatimista. (KILA 2006, 5.1; Mäkelä ym. 2009, 113–114)

Sisäiset katteet

Konserniyritysten sisäisten tuottojen ja kulujen eliminointi on periaatteessa samalla konsernin sisäisten katteiden eliminointia. Mikäli konserniyritys kuitenkin aktivoi taseeseensa konsernin sisäisen oston, ja tähän hankintamenoon sisältyy konsernissa syntynyttä katetta, on konsernitilinpäätökseen tehtävä tulokseen ja omaan pääomaan vaikuttavat eliminoinnit. Yleisimmin nämä sisäiset katteet liittyvät vaihto-omaisuuteen tai pysyvien vastaavien hyödykkeiden sisäiseen myyntiin. Vaihto-omaisuuden

sisäinen kate eliminoidaan vaihto-omaisuudesta ja varaston muutoksesta. Pysyvien vastaavien osalta puolestaan oikaistaan poistoja. (Englund ym. 2005, 170; Mäkelä ym. 2009, 116, 124)

Sisäistä katetta on konsernin sisäisen myyntihinnan ja myyjäyhtyrityksen hyödykkeen hankintamenon välinen erotus. Kun sisäiset katteet on eliminoitu, ovat hyödykkeiden arvot konsernitilinpäätöksessä sen arvoisina, jolla ne on konserniin ostettu tai mitä niiden valmistamisesta on konsernin ulkopuolelle maksettu. Sisäinen myyntitappio eli negatiivinen kate on myös mahdollista, jos hyödykkeitä on myyty konsernin sisällä käyvällä arvolla. Negatiivinen kate on merkki hyödykkeen yliarvostuksesta ja tarvittavat arvonalentumiskirjaukset olisi tehtävä jo erillistilinpäätöksiin ennen hyödykkeen myyntiä, joten negatiivinen sisäinen kate ei ole yleistä. (Mäkelä ym. 2009, 116–117)

Sisäinen voitonjako

Konserniyhtyritysten keskinäinen voitonjako on ainoa luonteeltaan sellainen liiketapahtumalaji, jolla on vaikutusta konsernin tuloksen suuruuteen, mutta joka ei vaikuta konsernin oman pääoman määrään. Osingon, ylijäämän palautuksen tai muun voitto-osuuden saajan tuloslaskelmassa se näkyy tuottona ja vastaavasti antajan taseessa se vähentää omaa pääomaa. Konsernitilinpäätöstä laadittaessa yhdistelylaskelmissa voitonjako vähennetään saajan tuloslaskelman tuotoista ja tilikauden voitosta ja lisätään saajan taseen edellisten tilikausien voittojäännöksiin. Tämän jälkeen konsernin tulokseen sisältyy vain konsernin ulkopuolisilta saatuja osinkoja ym. voitonjakoeriä. (Englund ym. 2005, 168–169)

2.4.2 Keskinäisen osakeomistuksen eliminointi

Emoyhtyrityksen hankkiessa tai perustaessa tytäryhtyrityksen, konserniyhtiöiden keskinäinen osakeomistus eliminoidaan pääsääntöisesti hankintamenomenetelmällä. Hankintamenomenetelmän yleisperiaatteena on, että vain tytäryhtyrityksen hankinnan jälkeen kertyneet voitot ja tappiot tai muut oman pääoman muutokset vaikuttavat konsernin omaan pääomaan. Jotta

konsernin omaan pääomaan jäisi jäljelle vain tytäryrityksen hankinta-ajankohdan jälkeen kertynyt oma pääoma, suoritetaan eliminointi siten, että tytäryrityksen hankintameno eliminoidaan ja vastaavasti eliminoidaan tytäryrityksen tilinpäätösajankohdan omasta pääomasta konsernin omistussuutta vastaava osuus hankinta-ajankohdan mukaisesta omasta pääomasta. (KILA 2006, 6.2.1; Ahti ym. 2008, 47)

Jos osakkeiden tai osuuksien hankintameno on erisuuruinen kuin tytäryrityksen oma pääoma hankintahetkellä, syntyy eliminointiero. Jos osakkeista tai osuuksista on maksettu enemmän kuin tytäryrityksen oma pääoma oli hankintahetkellä, kutsutaan tätä eroa konserniaktiivaksi ja päinvastaisessa tapauksessa kyse on konsernipassiivasta. Jos emoyritys on itse tytäryrityksen perustaja, konserniaktiivaa tai -passiivaa ei synny, koska osakkeiden hankintameno vastaa silloin tytäryrityksen omaa pääomaa. (KILA 2006, 6.2.1; Ahti ym. 2008, 47)

Syntynyt eliminointiero kohdistetaan niille omaisuuserille, joista se johtuu. Hankintamenolaskelmassa ostetun tytäryrityksen varat ja velat arvostetaan hankintahetkellä käypään arvoon. Arvostamisessa on noudatettava niitä periaatteita, joita yrityksen omaisuuden arvostamisessa yrityskauppatilanteessa käytetään. Käytännössä käypien arvojen eroja verrattuna kirjanpitoarvoihin korjataan yleensä vain kiinteistöihin ja arvopapereihin, mutta joskus erot laskentaperiaatteissa saattavat johtaa korjauksiin myös muissa tase-erissä. (Fredriksson ym. 2008, 384)

Konserniaktiiva kohdistetaan omaisuuserien lisäykseksi tai velkojen vähennykseksi. Vastaavasti konsernipassiiva kohdistetaan omaisuuserien vähennykseksi tai velkojen lisäykseksi. Kohdistamatta jäävä osa hankintamenosta esitetään konserniliikearvona. Kohdistamatta jäävä osa voi myös muodostua negatiiviseksi, jolloin syntyy negatiivista liikearvoa, konsernireserviä. Konserniliikearvo syntyy yleensä odotettavissa olevasta positiivisesta tuloskehityksestä ja konsernireservi puolestaan voi johtua tytäryhtiön tappiollisuudesta. Mikäli edullinen hankintahinta johtuu

tappiollisuudesta, voidaan konsernireserviä tulouttaa tytäryhtiön tulevia tappioita vastaan. (Fredriksson ym. 2008, 384)

Hankintamenolaskelmien merkitys on tärkeä silloin, kun tytäryhtiöstä myydään pois sellaista omaisuutta, jota sillä on ollut hankintahetkellä. Kun konsernin hankintameno eroaa tytäryrityksen omaisuuserän kirjanpitoarvosta, on myös myyntitulos oikaistava vastaamaan saadun myyntitulon ja konsernin hankintamenon erotusta. (Fredriksson ym. 2008, 384)

2.4.3 Vähemmistöosuudet

Konsernituloslaskelmaan merkitään omaksi eräkseen ne osuudet konserniyritysten tuloksista, joita konserniyritykset eivät itse omista. Näistä muiden kuin konserniyritysten omistuksista käytetään nimitystä vähemmistöosuus. Myös näiden konsernin ulkopuolisten omistajien omistusta vastaavat osuudet tytäryritysten omista pääomista merkitään omaksi eräkseen konsernitaseessa. (KILA 2006, 7.1)

Konsernin tulokseksi ja omaksi pääomaksi ei voida siis lukea sitä osaa tuloksesta ja varallisuudesta, joka kuuluu tytäryhtiön ulkopuolisille vähemmistöosakkaille. Eri osakesarjojen tuottamilla äänioikeuseroilla ei ole vaikutusta vähemmistöosuuden määrään, vaan ratkaisevaa on vähemmistön oikeus yhtiön tulokseen ja omaan pääomaan. Vähemmistöosuudet erotetaan myös vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta sekä niiden muutoksista vähennettynä laskennallisella verovelalla ja sen muutoksella. (Ahti ym. 2008, 98–99)

Vähemmistö vastaa tytäryrityksensä tappioista vain oman sijoituksensa määrällä, ellei yhtiöjärjestyksessä, yrityksen säännöissä, osakassopimuksessa tai muusta syystä ole toisin sovittu. Siksi tytäryrityksen oman pääoman ollessa negatiivinen siitä ei eroteta vähemmistöosuutta, koska tämä tarkoittaisi, että konsernilla olisi saamista vähemmistöltä. Vähemmistöosuus erotetaan voitosta vasta sitten, kun tytäryrityksen konsernitilinpäätökseen yhdisteltävä taseen oma pääoma ei ole enää negatiivinen. (KILA 2006, 7.6)

2.4.4 Osakkuusyritysten yhdisteleminen

Kirjanpitolain mukaan konsernitilinpäätökseen on yhdisteltävä konserniyritysten omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyrityksen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta. Osakkuusyrityksen tiedot saadaan kuitenkin jättää yhdistelemättä mikäli se ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Mikäli osakkuusyritys jätetään yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, on siitä ilmoitettava konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa nimi, kotipaikka, konserniyritysten omistusosuus, oman pääoman määrä ja tilikauden voitto tai tappio viimeksi laaditussa tilinpäätöksessä sekä peruste yhdistelemättä jättämiselle. (KILA 2006, 9.2)

Mikäli mahdollista, osakkuusyritysten tilinpäätökset on ennen yhdistelyä konsernitilinpäätökseen muutettava siten, että niissä sovelletaan yhtenäisesti emoyrityksen tai konsernin pääasiallisen toiminnan tilinpäätösperiaatteita. Tämä ei välttämättä kuitenkaan ole aina mahdollista, koska emoyrityksellä ei ole määräysvaltaa osakkuusyrityksessä, joten se ei välttämättä saa käyttöönsä riittävästi tietoa muuttamista varten. Mikäli konsernin arvostus- ja jaksotusperiaatteista on poikettu yhdisteltävässä osakkuusyrityksen tilinpäätöksessä, on tästä esitettävä perustelu konsernituloslaskelman ja -taseen liitetietona. (KILA 2006, 9.3)

Osakkuusyrityksen tilinpäätöstiedot yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä eli nk. yhden rivin konsolidointitekniikalla. Konsernituloslaskelmaan ei yhdistellä eri tuloslaskelmaeriä, vaan ainoastaan osuus osakkuusyrityksen tuloksesta riville *Osuudet osakkuusyritysten voitosta (tappiosta)*. Vastaavasti konsernitaseeseen ei merkitä eri tase-eriä vaan omaan pääomaan lisätään osuus osakkuusyrityksen omasta pääomasta tasearvoa kasvattamaan riville *Osuudet osakkuusyrityksissä*. Yhden rivin yhdistelytekniikan vaikutus konsernin tulokseen ja omaan pääomaan on sama kuin jos yhdistely tehtäisiin tytäryrityksen tavoin rivi riviltä. Yhdistely tehdään siitä lähtien, kun yrityksestä tuli osakkuusyritys. Vastaavasti yhdistely tehdään

siihen asti, kun osakkuusyritys on myyty. Mikäli osakkuusyritys on emoyhtiönä konsernissa, joka on laatinut konsernitilinpäätöksen, lasketaan nämä osuudet osakkuusyrityksen konsernitilinpäätöksestä. (KILA 2006, 9.3; Fredriksson ym. 2008, 409; Rekola-Nieminen 2008, 34)

Konsernituloslaskelmassa rivi *Osuudet osakkuusyrityksen voitosta (tappiosta)* esiintyy kolmessa eri kohdassa; liiketoiminnan muiden kulujen jälkeen ennen *Liikevoittoa (-tappiota)*, rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmässä ennen *Voittoa (tappiota) ennen satunnaisia eriä* sekä satunnaisten erien ryhmässä ennen *Voittoa (tappiota) ennen veroja*. Konsernitilinpäätöksen laatijan ratkaistavaksi jää näin ollen, missä tarkoituksessa osakkuusyrityksen osakkeet on hankittu, kun määritellään, mille riville konsernituloslaskelmassa tulososuus kirjataan. Ensisijaisesti osuus osakkuusyritysten tuloksesta esitetään rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmässä. Se voidaan kuitenkin merkitä myös ennen liikevoittoa, jos osakkuusyrityksen liiketoiminta kytkeytyy läheisesti konsernin liiketoimintaan. (KILA 2006, 9.4; Rekola-Nieminen 2008, 34)

Keskinäisiä liiketapahtumia, saamisia ja velkoja sekä keskinäistä osakeomistusta ei tarvitse pääomaosuusmenetelmää käytettäessä eliminoida. Konsernin tuloksen ja oman pääoman kannalta pääomaosuusmenetelmä antaa saman lopputuloksen kuin hankintamenomenetelmäkin. Laskentaperiaatteiden yhdenmukaisuusvaatimukset ovat kuitenkin samat esimerkiksi hankintamenolaskelman laatimisen osalta. (Ahti ym. 2008, 108)

Kuten tytäryritystenkin kohdalla, osakkuusyrityksenkin tappiot otetaan huomioon vain siihen asti, kunnes osakkuusyrityksen arvo taseessa ei ole negatiivinen. Mikäli konserni kuitenkin vastaa osakkuusyrityksen tappioistakin, myös negatiivinen osuus esitetään tuloslaskelmassa kuluna ja taseessa pakollisena varauksena. (Fredriksson ym. 2008, 409)

Kirjanpitolaissa on säädetty osakkuusyrityksen velvollisuudesta antaa tarpeelliset tiedot konsernitilinpäätöksen tekeväälle emoyhtiölle. Tämä saattaa kuitenkin aiheuttaa aikataulullisia ongelmia. Joskus myös kilpailutilanteen takia emoyhtiö voidaan kokea nk. vihamieliseksi, jolloin yksityiskohtaisia tietoja ei

välttämättä haluta antaa. Lakisääteisesti tietojenantovelvollisuus koskee siis vain suomalaisia yhtiöitä, mutta ulkomaisenkin osakkuusyrityksen yhdistelemisessä tulisi noudattaa samoja periaatteita kuin kotimaisten yhtiöiden osalta. (Ahti ym. 2008, 111)

Yhteisyritys on puolestaan sellainen osakkuusyritys, jota omistajat hallitsevat yhdessä. Omistusosuuksien ei tarvitse välttämättä jakautua tasan, mutta omistajien tulee hallinnoida yhtiötä tosiasiallisesti yhdessä. Yhdessä johtaminen voi perustua esimerkiksi yhtiöjärjestykseen tai vastaavaan sääntöön tai sopimukseen, ja sen tulee toteutua myös käytännössä, ei vain muodollisesti. (KILA 2006, 10.1; Mäkelä ym. 2009, 96)

Yhteisyrityksen tiedot saadaan yhdistää konsernitilinpäätökseen suhteellisella menetelmällä eli konserniyrityksen omistusosuuden mukaisina rivi riviltä. Vähemmistöosuutta ei tällöin eroteta erikseen yhteisyrityksen tuloksesta eikä omasta pääomasta, koska niistä yhdistellään vain konsernin omistusta vastaava osa. Yhteisyritys on siis mahdollista esittää suhteellisella menetelmällä, mutta se voidaan esittää myös pääomaosuusmenetelmällä, kuten osakkuusyritys yleensä. (KILA 2006, 10.2; Mäkelä ym. 2009, 96)

2.4.5 Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Konsernitilinpäätökseen laskennallisia verovelkoja ja -saamisia aiheuttavat erillistilinpäätösten muuttaminen konsernin laskentaperiaatteiden mukaisiksi, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten jakaminen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan sekä yhdistelytoimenpiteet. Jos yksittäinen konserniyhtiö ei ole esittänyt omassa tilinpäätöksessään olennaisia laskennallisia veroja, on nämä esitettävä konsernituloslaskelmassa ja -taseessa. (KILA 2006, 8; Ahti ym. 2008, 125)

Konsernin sisäisten myyntivoittojen tai -tappioiden eliminointi on tyypillinen esimerkki yhdistelytoimenpiteestä, josta aiheutuu eroa konsernitilinpäätöksen ja konserniyhtiön erillistilinpäätöksen välille. Myyntivoitosta tai katteesta johtuva vero esitetään konsernituloslaskelmassa vasta sinä vuonna, kun kohde

luovutetaan konsernin ulkopuolelle. Kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välille syntyy väliaikainen ero ja tämä käsitellään konsernitilinpäätöksessä laskennallisena verovelkana tai -saamisena. (Ahti ym. 2008, 130–131)

Konserniaktiivan kohdistaminen tase-eriin, joiden käypä arvo eroaa kirjanpitoarvosta, aiheuttaa myös laskennallista verovelkaa. Konserniaktiivan kohdistamisesta aiheutuu arvostamisesta johtuva väliaikainen ero. Syntynyttä laskennallista verovelkaa pienennetään samaan tahtiin poistojen kanssa. Konserniaktiivan kohdistamattomalle osalle eli konserniliikearvolle ei puolestaan lasketa laskennallista verovelkaa, koska konserniliikearvon hankintameno ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen eli sen verotuksellinen arvo on nolla. (Ahti ym. 2008, 132–135)

2.4.6 Konsernitilinpäätös järjestökaavalla

Aatteellisen yhteisön tai säätiön konsernituloslaskelma laaditaan noudattaen kirjanpitoasetuksen mukaista aatteellisen yhteisön tai säätiön tuloslaskelmakaavaa. Emoyhteisön liiketoimintaa harjoittavan tytäryrityksen toiminnan tuotot ja kulut yhdistellään siihen tuloslaskelmakaavassa mainittuun toimintaan (varsinainen toiminta, varainhankinta tai sijoitus- ja rahoitustoiminta), johon ne luonteensa mukaisesti kuuluvat. (Ahti ym. 2008, 39)

Liiketoimintaa harjoittava tytäryritys voi harjoittaa sellaista liiketoimintaa, joka olennaisesti täydentää emoyhteisön aatteellisen tarkoituksen toteutumista. Tällöin tytäryrityksen toiminnan tuotot ja kulut esitetään konsernituloslaskelman varsinaisen toiminnan tuotoissa ja kuluissa. Joskus taas tytäryrityksen merkitys emoyhteisölle on puhtaasti rahoituksellinen eli tytäryrityksen maksamilla osingoilla rahoitetaan emoyhteisön varsinaisen toiminnan kuluja. Tällöin tytäryrityksen liiketoiminnan tuotot ja kulut voidaan esittää konsernituloslaskelmassa joko varainhankinnassa tai sijoitus- ja rahoitustoiminnassa. On myös mahdollista, että tytäryrityksen toiminta tukee sekä emoyhteisön varsinaista toimintaa että toiminnan rahoitusta. Tällöin tuottojen ja kulujen tarkoituksenmukaisin esittämistapa on päätettävä, kun

konsernitilinpäätös laaditaan ensimmäisen kerran, ja tätä esittämistapaa on sen jälkeen noudatettava johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen. Muut kuin liiketoimintaan liittyvät tytäryrityksen tuloslaskelman erät yhdistellään vastaaviin konsernituloslaskelman eriin. (Ahti ym. 2008, 39–40)

2.5 Konsernirakenteen muutokset

Konsernirakenteessa voi tapahtua erilaisia muutoksia rakennejärjestelyiden tai esimerkiksi konkurssien myötä. Seuraavassa on esitetty muutamien yleisimpien rakennemuutosten vaikutuksia konsernitilinpäätöksen laadintaan.

2.5.1 Tytäryhtiön myynti

Kun emoyhtiö myy tytäryhtiönsä konsernin ulkopuoliselle taholle, emoyhtiön taseesta poistuu tytäryhtiön osakkeiden kirjanpitoarvo. Emoyhtiön tilinpäätöksessä myyntivoitto tai -tappio esitetään rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmässä erässä *Tuotot osuuksista saman konsernin yritysissä*. Konsernin kannalta kyse ei kuitenkaan ole osakkeiden myynnistä, vaan varojen ja velkojen myynnistä. Tällöin näiden varojen ja velkojen kirjanpitoarvo eroaa lähes poikkeuksetta tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvosta. Ero johtuu yleensä tytäryrityksen hankinnan jälkeisistä voitoista tai tappioista, konserniliikkeen arvonalentumisista ja poistoista sekä konsernin sisäisistä katteista. Konsernitilinpäätöksessä myyntitulo on esitettävä liiketoiminnan muissa tuotoissa tai liiketoiminnan muissa kuluissa. Jos kyse on kokonaisen liiketoiminnan myynnistä, voidaan myyntitulo esittää myös satunnaisissa erissä, jos se on konsernin kannalta olennainen. (Mäkelä ym. 2009, 149–150)

Tilikauden aikana myydyin tytäryrityksen tulos myyntipäivään asti esitetään konsernitaseessa rivillä *Tilikauden tulos*. Varoja ja velkoja ei kuitenkaan enää esitetä konsernitaseessa, vaan myynnistä saatu vastike näkyy emoyhtiön taseessa. Periaatteessa tästä seuraisi yksipuolinen kirjaus ja tämän vuoksi

tasetta on oikaistava tilikauden tuloksen ja edellisten tilikausien voittovarojen välillä. (Mäkelä ym. 2009, 152)

Konsernin sisäiset rakennejärjestelyt ovat myös yleisiä varsinkin suuremmissa konserneissa. Kun tytäryhtiöosakkeita myydään konsernin sisällä, syntyy konsernin sisäinen myyntivoitto tai -tappio, joka on eliminointava konsernitilinpäätöksessä. Myyntivoitto tai -tappiota syntyy, kun sisäisissä kaupoissa käytetään kirjanpitoarvojen sijaan käypiä arvoja. Tämä on usein välttämätöntä esimerkiksi vähemmistöosakkaiden oikeuksien suojaamiseksi tai voitonjakorajoitteiden kiertämisen estämiseksi. Sisäisesti syntyneet konserniaktiivat ja -passiivat on myös eliminointava. Lisäksi eliminointavaa syntyy varsinkin silloin, jos tytäryhtiö myydään alakonsernista toiseen ja vastaanottavassa alakonsernissa laaditaan täydellinen hankintamenolaskelma. Tällöin on eliminointava kauppahinnan kohdistukset eri tase-erille sekä niistä tehdyt poistot. (Mäkelä ym. 2009, 186–187)

2.5.2 Tytäryhtiön konkurssi

Emoyhtiön määräysvalta tytäryhtiössä katsotaan olevan mennyttä, kun tytäryhtiö on asetettu konkurssiin. Konserniin asetettua yhtiötä ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen, mutta sen tulos yhdistellään konkurssiin asettamispäivään asti. Omassa erillistilinpäätöksessään emoyhtiö yleensä kirjaa saamiset konkurssiyhtiöltä sekä sen osakkeiden arvon nollaksi. Konsernista poistuvat myös tappiollisen tytäryhtiön kerryttämät tappiot ja tällöin konsernin taseesta poistuu enemmän velkoja kuin varoja. Siksi onkin tavallista, että konkurssin yhteydessä konsernitilinpäätökseen kirjataan voittoa. Mikäli rahoitus on kuitenkin kokonaan konsernin sisäistä, ei konkurssilla ole merkitystä voittovarojen suhteen. Voittovarot kasvavat siis vain siinä tapauksessa, että konkurssissa on konsernin ulkopuolisia velkoja. (Mäkelä ym. 2009, 195–197)

2.5.3 Osakkuusyhtiöstä tytäryhtiöksi

Kun osakkuusyhtiö muuttuu tytäryhtiöksi yrityskaupassa, on kyse hankinnasta. Hankintamenoeliminoiteja tehtäessä on huomioitava, että tuloslaskelman ja taseen rivitykset muuttuvat. Hankintahetkeen asti kertynyt osuus osakkuusyhtiön tuloksesta ja mahdollisista konserniliikearvon tai käypien arvojen kohdistamisista aiheutuneista poistoista kirjataan osakkuusyhtiöiden tulososuuteen. Hankintahetkestä eteenpäin mahdolliset poistot puolestaan kirjataan pysyvien vastaavien eri hyödykkeiden poistojen riveille. Lisähankinnan yhteydessä myös entisen osakkuusyhtiön arvo *Osuudet omistusyhteisy yrityksissä* –rivillä nollautuu. (Mäkelä ym. 2009, 213)

2.5.4 Tytäryhtiöstä osakkuusyhtiöksi

Tytäryhtiö voi muuttua osakkuusyhtiöksi joko omistuksessa tai määräysvallassa tapahtuneiden muutosten takia. Muutospäivään asti yhtiö yhdistellään tytäryhtiönä ja sen jälkeen osakkuusyhtiönä. Jos tytäryhtiö on myyty, lasketaan myynnin tulosvaikutus konsernille. Sisäisistä katteista eliminoidaan omistussuhdemuutoksen jälkeen vain omistusosuutta vastaava sisäinen kate ja muilta osin se joko tuloutuu tai kirjataan kuluksi. Lisäksi on huomioitava, että tuloslaskelma- ja tase-erien rivitykset muuttuvat. (Mäkelä ym. 2009, 222–223)

2.6 Konsernin rahoituslaskelma

Konsernitilinpäätökseen on sisällytettävä rahoituslaskelma, jos konsernin emoyhtiö on julkinen osakeyhtiö tai sellainen yksityinen osakeyhtiö, joka on kirjanpitolain mukaan velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen. Kirjanpitolain mukaan rahoituslaskelmassa on annettava selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kirjanpitoasetuksessa täsmennetään, että rahoituslaskelmasta on ilmettävä liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Rahoituslaskelman laatimisperiaatteista ja esittämistavasta ei ole eri

yhteisömuotojen erillislainsäädännössä tarkempia säännöksiä. Kirjanpitolautakunta on laatinut yleisohjeen rahoituslaskelman laatimisesta, mutta yleisohjeen mukaisesta rahoituslaskelmasta on mahdollista poiketa, mikäli se on tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Ahti ym. 2008, 189; KILA 2006, 13.5; KILA 2007, 1.3)

Rahoituslaskelman esittämiseksi on olemassa kaksi vaihtoehtoista laskelmamuotoa, suora tai epäsuora rahoituslaskelma. Kirjanpitolautakunta suosittelee suoran rahoituslaskelman esittämistapaa, koska se on bruttoperusteinen ja informatiivisempi. Epäsuora rahoituslaskelma on puolestaan nettoperusteinen lähtien tuloslaskelman tuloksesta ennen satunnaisia eriä, johon tehdään oikaisuja liiketoiminnan rahavirran selvittämiseksi. Suora ja epäsuora laskelmamalli poikkeavat toisistaan vain liiketoiminnan rahavirtojen esittämisen osalta. Investointien ja rahoituksen rahavirrat esitetään siis molemmissa malleissa samalla tavalla. (KILA 2007, 7)

Suoran rahoituslaskelman malli on esimerkinomainen:

Liiketoiminnan rahavirta:

Myynnistä saadut maksut

+ Liiketoiminnan muista tuotoista saadut maksut

- Maksut liiketoiminnan kuluista

= Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja

- Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista

+ Saadut korot liiketoiminnasta

+ Saadut osingot liiketoiminnasta

- Maksetut välittömät verot

= Rahavirta ennen satunnaisia eriä

+/- Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)

+/- Rahavirtoina toteutuneet oman pääoman veloitukset/hyvitykset aikaisempien tilikausien kertaluonteisista tapahtumista

= Liiketoiminnan rahavirta (A)

Investointien rahavirta:

- Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin
- + Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot
- Myönnettyt lainat
- Investoinnit muihin sijoituksiin
- + Lainasaamisten takaisinmaksut
- + Luovutustulot muista sijoituksista
- + Saadut korot investoinneista
- + Saadut osingot investoinneista
- Maksetut välittömät verot
- = Investointien rahavirta (B)

Rahoituksen rahavirta:

- + Maksullinen oman pääoman lisäys
- Omien osakkeiden hankkiminen
- + Omien osakkeiden myynti
- + Lyhytaikaisten lainojen nostot
- Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut
- + Pitkäaikaisten lainojen nostot
- Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut
- Maksetut korot ja maksut rahoituskuluista
- Maksetut osingot ja muu voitonjako
- Maksetut välittömät verot
- = Rahoituksen rahavirta (C)

Rahavarojen muutos (A+B+C) lisäys (+) / vähennys (-)

= *Rahavarat tilikauden lopussa – Rahavarat tilikauden alussa*

(KILA 2007, 7.1.2)

Liiketoiminnan rahavirralla tarkoitetaan kaikkea yrityksen normaaliin liiketoimintaan kuuluvaa rahaliikennettä kuten myynnit, ostot, palkat, rahoituskulut, verot jne. Liiketoiminnan rahavirrassa on otettava huomioon myös vaihtuviin vastaaviin merkittyjen lainasaamisten lisäykset ja vähennykset.

Investointien rahavirtaan puolestaan kuuluvat käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten hankinnat ja niiden myyntitulot. Investoinneista maksamatta oleva osuus tulee vähentää käyttöomaisuuden lisäyksestä, koska rahoituslaskelma laaditaan kassaperusteisesti eli sen tarkoituksena on esittää rahan lähteet ja niiden käyttö. Investointien rahavirtaan kuuluvat muun muassa koneet, rakennukset ja maa-alueet, osakkeet ja osuudet, investointiluonteiset lainat jne. Rahoituksen rahavirtaa ovat erät, jotka johtuvat muutoksista yhtiön omassa tai vieraassa pääomassa. Tällaisia eriä voivat olla esimerkiksi osakeannit, omien osakkeiden lunastukset, lainojen nostot ja maksut, rahoitusleasingin lainaosuudet jne. Maksettujen ja saatujen korkojen ja osinkojen rahavirta voidaan esittää missä tahansa edellä mainituista kolmesta rahavirran erästä, mutta valittua esitystapaa on tällöin noudatettava johdonmukaisesti vuodesta toiseen. (Ahti ym. 2008, 192–193; KILA 2007, 4.1)

Rahoituslaskelman laatimisen tavoitteena on esittää informaatiota siitä, mistä kirjanpitovelvollinen on saanut rahavirtaa ja mihin kerrytetty rahavirta on käytetty. Rahoituslaskelmassa eliminoidaan erilaisten arvostus- ja jaksotusratkaisujen vaikutus, joten se on käyttökelpoinen myös eri yritysten välisessä vertailussa. Rahoituslaskelman avulla voidaan arvioida yrityksen taloudellista tilannetta ja erityisesti sen rahoitusasemaa ja -rakennetta kuten vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Rahoituslaskelman avulla voidaan myös ennakoida yrityksen tulevaisuudessa odotettavissa olevia rahavirtoja. (KILA 2007, 2)

Konsernin rahoituslaskelma voidaan esittää joko konsernituloslaskelman ja -taseen ja niitä täydentävien tietojen perusteella tai yksittäisten konserniyritysten rahoituslaskelmien yhdistelmänä, mutta käytännössä konsernin rahoituslaskelma laaditaan yleensä konsernitilinpäätöksen perusteella. Mikäli konsernin rahoituslaskelma laaditaan yhdistelemällä erillistilinpäätösten rahoituslaskelmat, on yhdisteltäessä tehtävä tarvittavat eliminoinnit konsernin sisäisten rahavirtojen vähentämiseksi. Konsernin rahoituslaskelmasta tulee eliminoida sellaiset erät, jotka eivät ole rahavirtoja eli esimerkiksi laskennallisten verojen muutos, osuus osakkuusyritysten tuloksesta,

kohdistetun konserniaktiivan tai konserniliikearvon poistot, kohdistetun konsernipassiivan tai konsernireservin tuloutus sekä vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta. (KILA 2007, 5.1)

2.7 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen suositeltava esittämisjärjestys on seuraava:

- konsernituloslaskelma
- konsernitase
- konsernin rahoituslaskelma
- emoyrityksen tuloslaskelma
- emoyrityksen tase
- emoyhtiön rahoituslaskelma
- emoyrityksen ja konsernin liitetiedot

Liitetiedot olisi hyvä esittää siten, että emoyrityksen ja konsernin liitetiedot esitetään rinnakkain. Ensimmäisenä on suositeltavaa esittää ne liitetiedot, jotka muodostuvat konserniyritysten liitetietojen yhdistelmänä. Tämän jälkeen esitetään konsernitilinpäätöstä täydentävät muut liitetiedot. Konsernitilinpäätöksen liitetiedoista säädetään kirjanpitoasetuksen 4 luvussa. (Englund ym. 2005, 69)

2.7.1 Yksittäisen yrityksen liitetietoja vastaavat tiedot

Kirjanpitoasetuksen 2 luvussa luetellaan ne tiedot, jotka yksittäisen yrityksen on esitettävä tilinpäätöksen liitetietona. Näitä myös konsernitilinpäätöstä koskevia tietoja ovat:

- tilinpäätöksen laatimista,
- tuloslaskelmaa,
- taseen vastaavia ja vastattavia ja
- tuloveroja koskevat liitetiedot,

- vakuudet, vastuusitoumukset ja taseen ulkopuoliset järjestelyt,
- liitetiedot tilintarkastajan palkkioista,
- lähipiiriliiketoimet,
- liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä ja
- omistukset muissa yrityksissä.

(KILA 2006, 13.3.1; Kirjanpitoasetus 2:2–2:10 §, 4:1 §; Englund ym. 2005, 70)

Konsernituloslaskelmaa koskevissa liitetiedoissa on otettava huomioon konsernitilinpäätöksen yhteydessä tehdyt eliminoinnit. Sama koskee myös konsernitaseen vastaavista ja vastattavista esitettäviä liitetietoja. Sidosryhmien kannalta olennainen informaatio on esimerkiksi liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisten markkina-alueiden mukaisesti. Tässäkään yhteydessä sidosryhmien kannalta olennaista ei ole se, miten liikevaihto on jakautunut eri konserniyrityksiin. Liikevaihtoa koskevat tiedot saadaan kuitenkin jättää esittämättä, jos kyseessä on ns. pienkonserni eli konsernitilinpäätös laaditaan vain osakeyhtiölain säädösten perusteella. (Englund ym. 2005, 71; Mäkelä ym. 2009, 20)

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevissa liitetiedoissa on huomioitava erityisesti konserniyritysten toisilleen antamat vastuusitoumukset ja näiden päällekkäisyydet. Jos vastuusitoumuksen kohteena oleva velka sisältyy jo täysimääräisenä konsernitaseen velkoihin, ei vastuusitoumusta tarvitse sisällyttää konsernitilinpäätöksen liitetietoihin. Konserniyritysten takausvastuiden osalta tämä merkitsee sitä, että konsernin ulkopuolelta otetuille veloille annetut konserniyritysten takaukset eivät sisälly vastuisiin, jos koko velkavastuu ilmenee konsernitaseesta. Luottolimiiteistä annetut takaukset sen sijaan on ilmoitettava konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa. Myös taseen vastaavien, kuten ennakkomaksujen, puolesta annetut vastuusitoumukset on sisällytettävä yhdenkertaisena konsernitilinpäätöksen liitetietoihin. (Englund ym. 2005, 75)

2.7.2 Laatumista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteista on ilmoitettava muun muassa yhdistelytoimenpiteissä noudatetut laskentaperiaatteet. Tämä koskee esimerkiksi sisäisen omistuksen ja sisäisten erien eliminointeja, osakkuus- ja yhteysyritysten tilinpäätösten muuttamista yhdistelyä varten, konserniaktiivan kohdistamista tase-erille sekä kohdistamattoman liikearvon poistoaikaa. Mikäli konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteissa ja -menetelmissä on tapahtunut muutoksia, on näistä myös ilmoitettava kuten myös muutosten vaikutuksesta konsernin taloudelliseen asemaan. (Englund ym. 2005, 80–81)

Jos konsernitilinpäätöksessä ei ole noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin konsernin emoyrityksessä tai vastaavasti tytäryrityksen tilinpäätöksessä on poikettu emoyrityksen tai konsernin pääasiallisessa toiminnassa noudatettavista periaatteista, on näistä annettava perusteltu selostus. Perusteluvélvoite koskee myös konsernitilinpäätökseen yhdisteltyä osakkuusyritystä, jos sen arvostus- ja jaksotusperiaatteissa on poikettu konsernin laskentaperiaatteista. Jos konsernin rakenteissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia, jotka vaikuttavat konsernitilinpäätöksen vertailtavuuteen edellisen tilikauden konsernitilinpäätökseen nähden, on näistä muutoksista myös annettava selostus. (KILA 2006, 13.3.2)

Liikearvon hankintameno on kirjanpitolain mukaan poistettava enintään viiden vuoden kuluessa. Jos sen vaikutusaika on kuitenkin tätä pidempi, voidaan se poistaa vaikutusaikanaan, mutta enintään 20 vuodessa. Jos konserniliikearvon poistoaika on pidempi kuin viisi vuotta, on tästä annettava perusteltu selvitys konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa. (KPL 5:9 §; KILA 2006, 13.3.2)

2.7.3 Tytär- ja osakkuusyrityksiä koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä tytär- ja osakkuusyrityksistä on ilmoitettava nimi, kotipaikka ja konserniyritysten omistusosuus tytäryrityksessä. Omistusosuuksien laskennassa on otettava huomioon omissa nimissään mutta

konserniyritysten lukuun toimivien nk. bulvaaniomistajien omistusosuus. Osakkuusyritysten osalta on annettava tieto käytetystä yhdistelymenetelmästä. Nimi-, kotipaikka- ja omistusosuustiedot on ilmoitettava myös konsernitilinpäätökseen yhdistelemättömistä tytär- ja osakkuusyrityksistä. Näistä yhdistelemättömistä yrityksistä on lisäksi ilmoitettava myös peruste yhdistelemättä jättämiselle, tieto oman pääoman määrästä sekä viimeksi laaditun tilinpäätöksen voitto tai tappio. Tytäryritysten kohdalla oma pääoma on suositeltavaa esittää nimikekohtaisesti. Osakkuusyhtiön osalta oman pääoman yhteissumman esittäminen riittää. (KILA 2006, 13.3.3; Englund ym. 2005, 83–84)

Jos osakkuusyritys on yhdistelty konsernitilinpäätökseen yhteisyrityksenä suhteellisella menetelmällä, on liitetiedoissa ilmoitettava, mihin yhteinen vaikutusvalta perustuu. Tavanomaisesti se perustuu yhtiöjärjestykseen, sitä vastaavaan asiakirjaan tai muuhun sopimukseen. (KILA 2006, 13.3.3; Englund ym. 2005, 84–85)

Tytäryrityksen tilinpäätös on poikkeustapauksessa mahdollista yhdistellä konsernitilinpäätökseen, vaikka tytäryrityksen tilikauden päättymispäivä poikkeaisi emoyrityksen tilikauden päättymispäivästä, jos eroa on korkeintaan kolme kuukautta. Tällöin konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa on ilmoitettava näiden päivien välillä sattuneista tapahtumista, joilla on tytäryrityksen toiminnan tuloksen ja taloudellisen aseman suhteen olennaista merkitystä. (KILA 2006, 13.3.3; Englund ym. 2005, 85)

2.7.4 Muut liitetiedot

Konsernituloslaskelmassa on sallittua yhdistää konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys. Mikäli näin on tehty, on näiden erittely kuitenkin annettava liitetietona. Erittelyä ei tarvitse tehdä tytäryhtiökohtaisesti, vaan yhteissummien esittäminen on riittävää. Vastaavasti on liitetietona esitettävä myös erittely konserniliikearvosta ja -reservistä, jotka on vähennetty toisistaan konsernitaseessa. Menettelytapojen tulee olla yhdenmukaiset, joten jos

konserniliikearvo ja -reservi yhdistetään konsernitaseessa, on niiden jakotuserätkin yhdistettävä konsernituloslaskelmassa. (KILA 2006, 13.3.4; Englund ym. 2005, 86)

Mikäli laskennalliset verovelat ja -saamiset on esitetty yhdistettynä konsernituloslaskelmassa ja -taseessa, on niistä esitettävä liitetiedoissa erittely, josta selviää niiden jakautuminen tilinpäätössiirtoihin perustuviin, yhdistelytoimenpiteisiin perustuviin sekä konserniyritysten omiin taseisiin sisältyviin. (KILA 2006, 13.3.4)

Kertyneestä poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista on eriteltävä omaan pääomaan merkitty osuus. Erittely olisi hyvä laatia siten, että ilmoitetaan erikseen tilikauden tulokseen sisältyvä osuus ja muuhun omaan pääomaan sisältyvä osuus sekä lisäksi mahdollinen vähemmistöosuus ja laskennallinen verovelka. (KILA 2006, 13.3.4; Englund ym. 2005, 88)

Sellainen konserniaktiivan vielä poistamatta oleva määrä tai konsernipassiivan vielä tulouttamatta oleva määrä, joka johtuu konsernitalinpäätökseen yhdistelystä osakkuusyrityksestä, on ilmoitettava konsernitalinpäätöksen liitetietona. Niitä ei kuitenkaan tarvitse eritellä osakkuusyrityksittäin. (KILA 2006, 13.3.4; Englund ym. 2005, 88)

Sellaisista yhteisyrityksistä, jotka on yhdistelty konsernitalinpäätökseen suhteellisella menetelmällä, on ilmoitettava henkilöstön keskimääräinen luku. Henkilömäärää ei tarvitse eritellä yhteisyrityksittäin eikä henkilöryhmittäin. (KILA 2006, 13.3.4; Englund ym. 2005, 89)

2.8 Konsernin verotus ja konserniavustus

Konserni ei ole erillinen verosubjekti, vaan verotus toteutuu yksittäisten yritysten verotuksena. Konserniverotuksen keskeisimmät säännökset koskevat osinkojen verotusta, luovutusvoittojen verovapautta, konserniavustuksia sekä yritysjärjestelyitä. (Englund ym. 2005, 429–431)

Yksi merkittävimmistä tuloksenjärjestelykeinoista on konserniavustus. Jotta konserniavustus olisi antajalleen verotuksessa vähennyskelpoinen kulu, sen tulee täyttää tietyt ehdot. Konserniavustuksen antajan tulee olla liiketoimintaa harjoittava osakeyhtiö tai osuuskunta ja sen voi antaa toiselle liiketoimintaa harjoittavalle osakeyhtiölle tai osuuskunnalle tämän liiketoimintaa varten. Avustus ei saa olla maksua saadusta tavarasta tai palvelusta ja se on annettava muuna kuin pääomasijoituksena. Verotuksessa vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on, että emoyritys omistaa vähintään 90 % kotimaisen tytäryrityksen osakkeista. Tämä omistus voi toteutua yhtiöiden välillä suoraan tai siten, että emoyhtiö yhdessä tytäryrityksensä kanssa omistaa 90 % yhtiöstä, joka saa tai antaa konserniavustusta. (Englund ym. 2005, 446; Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 68)

Ensinnäkin on huomattava, että vähennyskelpoisuus koskee vain EVL:n (Laki elinkeinotulon verottamisesta) mukaan verotettavia yhteisöjä. Näin ollen konserniavustusta ei voi antaa yhtiö, jota verotetaan TVL:n (Tuloverolaki) mukaan. Tällaisia ovat esimerkiksi konsernin ulkopuolelle kiinteistöjä vuokraavat yhtiöt. Tämän lisäksi konserniavustusta koskevia säännöksiä sovelletaan vain kotimaisiin yhtiöihin eikä konserniavustus ulkomaiseen tytäryhtiöön tai päinvastoin ole mahdollinen. Omistusketjussa tosin voi olla myös kotimaisia TVL:n mukaan verotettavia yhtiöitä tai ulkomaisia yhtiöitä, mutta konserniavustuksen tulee siirtyä suomalaiselta liiketoimintaa harjoittavalta yhtiöltä suomalaiselle liiketoimintaa harjoittavalle yhtiölle. (Englund ym. 2005, 445–446)

Konserniavustuksella voidaan siirtää verotettavaa tulosta voitollisesta yrityksestä tappiolliseen ja tällä tuloksen tasauksella päästä lähelle sellaista lopputulosta, joka saavutettaisiin, jos konserni olisi yksi yritys. Lisäksi sen avulla voidaan vahvistaa tappiollisen konserniyrityksen omaa varallisuutta ja näin nopeuttaa voitonjakoa emoyritykselle. (YTN 2009, 68)

Kirjanpidossa konserniavustus kirjataan antajan satunnaisiin kuluihin ja saajan satunnaisiin tuottoihin. Jotta konserniavustus on vähennyskelpoinen, on vastaavat meno- ja tulokirjaukset tehtävä sekä antajan että saajan

kirjanpidossa. Päätöksen konserniavustuksesta tekee yhtiön hallitus ja päätös on tehtävä sen tilikauden aikana, jonka verotettaviin tuloihin sen on tarkoitus vaikuttaa. (Englund ym. 2005, 446; Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 68)

Konsernisuhteen on täytynyt kestää koko verovuoden konserniavustuksen saajan ja antajan välillä. Tämä sulkee pois kesken verovuoden hankitun tytäryhtiön, mutta ei itse perustettua uutta tytäryhtiötä. Yhtiöiden tilikausien tulee myös päättyä samanaikaisesti, ellei KILA ole myöntänyt tilikausien eriaikaiseen päättymiseen poikkeuslupaa. Jos ostetulla yhtiöllä päättyy saman vuoden aikana kaksi tilikautta, on konserniavustus mahdollinen jälkimmäisellä tilikaudella. Lisäksi edellytetään, että konserniavustuksen antaja tai saaja ei ole talletuspankki eikä luotto-, vakuutus tai eläkelaitos. (Englund ym. 2005, 446)

3 KONSERNIN TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Tilinpäätösanalyysiä käyttävät useimmiten yrityksen rahoittajat. Sen pohjana ovat aina yrityksen viralliset tilinpäätöstiedot ja muu saatavissa oleva informaatio. Tilinpäätösanalyysiä tehtäessä virallisia tilinpäätöstietoja oikaistaan siten, että se parhaiten palvelisi analyysin tekijän tarkoitusta. Oikaisuissa otetaan kantaa virallisen tilinpäätöksen eriin ja niiden arvostamiseen. Tilinpäätösanalyysin tarkoituksena on määrittää yrityksen tai yrityskokonaisuuden toimintakauden tulosta, taloudellista asemaa ja maksuvalmiutta. Oikaisuilla ei tarkoiteta sitä, että vääristä kirjaustavoista tehtäisiin korjauksia, vaan oikaisuilla otetaan huomioon esimerkiksi omaisuuserien erilaisia arvostamistapoja. (YTN 2005, 7)

Konsernitilinpäätöstä oikaistaan periaatteessa samoilla periaatteilla kuin yksittäisenkin yrityksen tilinpäätöstä. Rahoittajalla ei aina kuitenkaan ole käytettävissä kaikkien yritysten yksittäistilinpäätöksiä, joten kaikkia oikaisuja ei ole käytännössä mahdollista tehdä. Konsernin tunnuslukuja laskettaessa on otettava kantaa tiettyihin konsernitilinpäätöksen erityiseriin kuten konserniliikearvo, laskennalliset verovelat ja -saamiset sekä vähemmistöosuudet. (YTN 2009, 77)

Ulkopuolisen rahoittajan kannalta konsernitilinpäätöksen tunnuslukujen tulkinnassa joudutaan myös ottamaan kantaa käytetyn perusaineiston luotettavuuteen ja sen asialliseen ja tekniseen oikeellisuuteen. Asiallisella oikeellisuudella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että kaikki tytäryritykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Toisinaan tappiollinen ja velkaantunut tytäryritys halutaan jättää yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, mikä kasvattaa konsernin omaa pääomaa ja parantaa omavaraisuusastetta. Poisjättämiselle on kuitenkin aina oltava olemassa perusteet, jotka on esitettävä konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa. Erilaisilla omistusjärjestelyillä voidaan myös vaikuttaa siihen, että tytäryritys muuttuukin pääomamenetelmällä yhdisteltäväksi osakkuusyritykseksi, tai konsernitilinpäätöstä ei ehkä ole

tarvinnut lainkaan laatiakaan, jos kyseinen yritys on ollut ainoa tytäryritys. (YTN 2009, 77)

Tekninen oikeellisuus taas tarkoittaa konsernitilinpäätöksen laadintatekniikkaa. Tämä pitää sisällään esimerkiksi sisäisten liiketapahtumien eliminoinnin, vähemmistöosuuksien erottamisen, sisäisen osakkeenomistuksen eliminoinnin, ulkomaisten tytäryritysten käsittelyn ja osakkuusyritysten yhdistelyn. Näihin laadintatekniikan yksityiskohtiin ei ulkopuolisen tarkastelijan ole mahdollista ottaa kantaa, joten konsernitilinpäätöksen luotettavuus riippuu näiltä osin yritys johdosta ja tilintarkastajista. (YTN 2009, 77–78)

3.1 Tuloslaskelman oikaisut

Yritystutkimusneuvottelukunta ry (YTN) on laatinut suosituksen oikaistun konsernituloslaskelman esittämiseksi tunnuslukuanalyysiä varten.

Oikaistu konsernituloslaskelma

Liikevaihto

+ Liiketoiminnan muut tuotot

= Liiketoiminnan tuotot yhteensä

- Aine- ja tarvikekäyttö

- Ulkopuoliset palvelut

- Henkilöstökulut

- Liiketoiminnan muut kulut

+/- Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta

+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys

= Käyttökate

- Suunnitelman mukaiset poistot

-/+ Konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys

- Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

- Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

= Liiketulos

+/- Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta

- + Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista
- + Muut korko- ja rahoitustuotot
- Korkokulut ja muut rahoituskulut
- Sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumiset
- Välittömät verot

= Nettotulos

- + Satunnaiset tuotot
- Satunnaiset kulut

+/- Osuus osakkuusyritysten voitosta/tappiosta

= Kokonaistulos

- +/- Muut tuloksen oikaisut
- Vähemmistöosuudet

= Tilikauden tulos

(YTN 2009, 79)

Oikaistu tuloslaskelma noudattelee kirjanpitoasetuksen mukaista virallista tuloslaskelmakaavaa, mutta virallinen tuloslaskelma ei pidä sisällään käyttökatetta. Yksityiskohtaisempi yrityksen toiminnan kustannusrakenteen tarkastelu vaatisi kuitenkin yrityksen sisäisen laskennan tietoja. (YTN 2005, 14)

Virallisen tilinpäätöksen liiketoiminnan muut tuotot saattavat pitää sisällään eriä, jotka ovat poikkeuksellisia tai kertaluonteisia ja vaikeuttavat näin eri vuosien vertailukelpoisuutta, erityisesti kannattavuusvertailua, ja saattavat vääristää kannattavuuden tunnuslukuja. Tämän vuoksi tuloslaskelmaa oikaistaessa tämäntyyppiset erät siirretään satunnaisiin tuottoihin ja niistä johtuneet mahdolliset kulut satunnaisiin kuluihin. Oikaisua varten liiketoiminnan muista tuotoista laadittu erittely on välttämätön, jotta voidaan arvioida näiden erien oikeaa paikkaa tilinpäätösanalyysiä tehtäessä. Virallista tuloslaskelmaa oikaistaessa siirretään satunnaisiin tuottoihin liiketoiminnan muista tuotoista kertaluonteiset ja olennaiset erät sekä poikkeukselliset erät kuten kokonaisesta toimialasta luopumisen yhteydessä saadut myyntivoitot. (YTN 2005, 15)

YTN:n oikaistussa tuloslaskelmakaavassa esiintyy myös laskennallisen palkkakorjauksen erä. Tämä erä muodostuu siitä, että eri yritysmuotoja kohdellaan verotuksessa eri tavoin. Yksityisen elinkeinonharjoittajan palkka ei koskaan sisälly tuloslaskelmaan ja henkilöyhtiöissäkin omistajan palkka on kuluna vain poikkeustapauksessa. Tämä vaikeuttaa erityisesti pienten yhtiöiden vertailukelpoisuutta, sillä omistajan työpanos on usein näissä yrityksissä merkittävä. Tämän vuoksi tilinpäätösanalyysin palkkakorjausta suositellaan tehtäväksi, jos omistajien työpanos on ilmeinen eikä sitä vastaava palkka ole tuloslaskelmassa kuluna. Tämä korjaus koskee erityisesti henkilöyhtiöitä ja yksityisiä elinkeinonharjoittajia, mutta myös osakeyhtiöitä silloin, kun omistajien palkkakuluja ei ole kirjattu tuloslaskelmaan. Yksityisottojen tai osingonjaon määrä ei vaikuta palkkakorjauksen suuruuteen. Palkkakorjaus on laskennallinen erä, joka rasittaa yhtiön kannattavuutta, mutta jolla ei ole vaikutusta vakavaraisuuteen tai kassavirtaan. (YTN 2005, 16–17)

YTN ei ole jostain syystä sisällyttänyt laskennallista palkkakorjausta oikaistun konsernituloslaskelman kaavaan. On kuitenkin huomattava, että konserneja on erikokoisia ja toisinaan pienissä konserneissa on myös tilanteita, joissa osakeyhtiön omistaja ei ole nostanut yhtiöstä työpanostaan vastaavaa palkkaa, joten yhtä hyvin laskennallinen palkkakorjaus saattaa tulla tehtäväksi myös oikaistua konsernituloslaskelmaa laadittaessa.

Liiketoiminnan muita kuluja oikaistaessa on otettava huomioon mitä edellä on todettu liiketoiminnan muiden tuottojen oikaisemisesta. Liiketoiminnan muista kuluista siirretään satunnaisiin kuluihin sellaiset liiketoimintaan kuulumattomat, tuloksen kannalta olennaiset kertaluonteiset erät, jotka vaikeuttavat vuosittaista kannattavuusvertailua. Myös kokonaisesta toimialasta luopumiseen liittyvät myyntitappiot siirretään satunnaisiin kuluihin, jos ne on esitetty liiketoiminnan muissa kuluissa. (YTN 2005, 18)

Pysyvien vastaavien hankintamenoon ja näiden taloudelliseen käyttöikään perustuvaa poistosuunnitelmaa saatetaan joutua korjaamaan odotetun taloudellisen käyttöajan muuttumisen takia. Mikäli tehdyt poistot eivät ole suhteessa pysyvien vastaavien määrään ja laatuun, käytetään oikaistussa

tuloslaskelmassa suunnitelman mukaisina poistoina EVL:n maksimipoistoja. Oikaistussa tuloslaskelmassa nämä EVL-poistojen ja yrityksen tekemien poistojen ero esitetään erässä muut tuloksen oikaisut. (YTN 2005, 18–19)

Niin muihin korko- ja rahoitustuottoihin kuin korkokuluihin ja muihin rahoituskuluihinkin saattaa sisältyä rahoitusinstrumenttien arvostuksesta syntyneitä käyvän arvon muutoksia. Nämä käyvän arvon muutokset siirretään oikaistussa tuloslaskelmassa kokonaistuloksen jälkeen tuloksenjärjestelyeriin. (YTN 2005, 20–21)

Välittömät verot, jotka ovat aiheutuneet satunnaisista tuotoista ja kuluista, siirretään oikaistussa tuloslaskelmassa myös satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin. Tämä oikaisu tulee tehdä myös silloin, kun liiketoiminnan muita tuottoja tai kuluja siirretään satunnaisiin tuottoihin tai kuluihin. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos siirretään puolestaan kohtaan muut tuloslaskelman oikaisut. (YTN 2005, 22)

3.2 Tase-erien oikaisut

Oikaistu konsernitasekaava noudattaa muuten virallista tasekaavaa, mutta oikaistussa konsernitaseessa omaan pääomaan luetaan myös vähemmistöosuudet. Tämä johtuu siitä, että vastaavasti varat ja velat on yhdistelty konsernitaseeseen kokonaisuudessaan. (YTN 2009, 85)

Mahdollisen konserniliikearvon merkitystä ja sen poistosuunnitelman realistisuutta on arvioitava määritettäessä konsernin oikaistua omaa pääomaa. Samoin on arvioitava omaisuususerille kohdistettua konserniaktiivaa. Konserniliikearvon realistisuutta pystytään paremmin arvioimaan tytäryrityksen tilinpäätöstietojen pohjalta. Jos konserniliikearvon voidaan todeta olevan yliarvostettu, vähennetään ylimenevä osa konserniliikearvosta ja omasta pääomasta. Mahdollista konsernireserviä puolestaan käsitellään oman pääoman eränä omavaraisuusastetta laskettaessa, jos konsernireservi perustuu edulliseen hankintahintaan. Jos taas on tiedossa vastaisia menetyksiä ja kuluja,

jotka ovat vaikuttaneet hankintahintaan, konsernireserviä ei voida käsitellä oman pääoman eränä. (YTN 2009, 85)

Lisäksi oikaistun taseen huomattavimpia eroja viralliseen tilinpäätökseen nähden ovat vaihtuvien vastaavien pitkäaikaisten saamisten sisällyttäminen pysyviin vastaaviin, oman pääoman oikaisujen esittäminen omana eränään sekä korollisten velkojen esittämisen korostuminen. Lisäksi analyysissa on otettava kantaa pysyvien vastaavien arvoihin, kuten epävarmoihin lainasaamisiin, jotka saattavat olla tarpeen oikaista pois taseesta. (Toivio 2010, 28–29)

3.3 Tunnusluvut

Konsernitilinpäätöksestä voidaan laskea kaikki samat tunnusluvut kuin yksittäisenkin yrityksen tilinpäätöksestä, mutta yleensä niin yksityiskohtainen analyysi ei ole tarkoituksenmukaista. Tarkastelun kohteena ovat yleensä konsernin kokonaiskannattavuus ja rahoitusrakenne. Konsernin sisäisten erien eliminointien takia konsernitilinpäätöksestä saadaan yleensä oikeampi kuva maksuvalmiudesta kuin tarkastelemalla pelkästään yksittäisten konserniyritysten tilinpäätöksiä ja maksuvalmiuslukuja. Jos konserniyritykset hajaantuvat eri tyyppisille toimialoille, tunnuslukujen tulkinta voi kuitenkin olla hankalampaa kuin konsernissa, jossa yritykset ovat läheisiltä toimialoilta. (YTN 2009, 82)

Tilinpäätösanalyysin tavoitteena on verrata keskenään sekä yrityksen eri tilikausia että yritystä suhteessa muihin yrityksiin. Tunnuslukuja verrataan yleensä saman toimialan yritysten tunnuslukujen mediaaneihin ja kvartiileihin. Koska tunnuslukuja on olemassa runsaasti, on analyysia tehtäessä yleensä paikallaan poimia muutama oleelliseksi katsottu tunnusluku, noin 3–5 kappaletta. Mikäli tunnuslukuja valitaan useampia, voivat nämä jo sisältää keskenään päällekkäistäkin tietoa ja aiheuttaa sekaannuksia. (Toivio 2010, 29)

3.3.1 Kannattavuuden tunnusluvut

Käyttökate

$$\text{Käyttökate-\%} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Jos konserniyritykset ovat erityyppisiltä toimialoilta, käyttökatearvioinnin voi olla vaikeaa löytää vertailukelpoista tietoa. Sen riittävyttä arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistovaatimukset ja vieraan pääoman rahoituskulujen määrä. Yleisimmin käyttökateprosentit asettuvat seuraaviin vaihteluväleihin: kauppa 2–10 %, palvelu 5–15 % ja teollisuus 10–25 %. (YTN 2009, 83; YTN 2005, 56)

Liiketulos

$$\text{Liiketulos-\%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Liiketulos poikkeaa virallisen tuloslaskelman voitosta/tappiosta oikaistuun tuloslaskelmaan tehtyjen oikaisujen määrällä. Se kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liiketuloksen vertailtavuus eri toimialojen kesken on parempi kuin käyttökateen, joten se sopii myös sellaisille konserneille, joiden yritykset ovat keskenään eri toimialoilla. Liiketuloksen määrään vaikuttaa mahdollinen konserniaktiiva, jota on kohdistettu omaisuuserille ja sen poistosuunnitelma. Liiketuloksen arvionnissa voidaan käyttää seuraavia ohjearvoja: hyvä > 10 %, tyydyttävä 5–10 % ja heikko < 5 %. (YTN 2009, 83; YTN 2005, 56)

Nettotulos

$$\text{Nettotulos-\%} = \frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana. Sen riittävyys ja vaadittava vähimmäistaso määräytyvät pääomarakenteen vahvistamispyrkimysten ja voitonjakotavoitteiden mukaan. (YTN 2005, 57)

Kokonaispääoman tuotto

$$\text{Kokonaispääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos + rahoituskulut + verot (12 kk)}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella (=kokonaispääoma)}} \times 100$$

Jos tarkastellaan vain yhden kauden konsernitilinpäätöstä, on tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja verrattava kyseisen kauden taseen loppusummaan. Jos konsernin oikaistu oma pääoma on negatiivinen, käytetään nimittäjänä vain velkojen yhteismäärää. (YTN 2009, 84)

Kokonaispääoman tuottoprosentti mittaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle sen toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Sen vertailukelpoisuutta vaikeuttaa eri yritysten tavat tehdä arvonnkorotuksia. Tuottoprosentit jäävät alhaisemmiksi niillä yrityksillä, jotka ovat tehneet arvonnkorotuksia hankinta-arvoihin. Kokonaispääoman tuottoprosentin ohjeelliset arvot ovat: hyvä > 10 %, tyydyttävä 5–10 % ja heikko < 5 %. (Yritystutkimus 2011, 64)

Sijoitetun pääoman tuotto (ROI)

$$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos + rahoituskulut + verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

Sijoitettu pääoma = Oikaistu oma pääoma + sijoitettu korollinen vieras pääoma

Sijoitettuun omaan pääomaan lasketaan mukaan pääomalainat, lainat rahoituslaitoksilta, eläkelainat, pitkäaikaiset velat sekä korolliset lyhytaikaiset velat. Sijoitettuun pääomaan lasketaan mukaan siis myös pitkäaikaiset velat, jotka ovat korottomia. Jos tilikauden oikaistu oma pääoma on negatiivinen, on sijoitettuun pääomaan laskettava vähintään sijoitettu vieras pääoma. Sijoitetun pääoman tuottoprosentti mittaa suhteellista kannattavuutta eli yrityksen tuottoa siihen sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tämän vuoksi

sijoitetun pääoman tuottoa voidaan pitää välttävänä silloin, kun se on vähintään yhtä suuri kuin yrityksen vieraasta pääomasta maksama keskimääräinen rahoituskuluprosentti. (Yritystutkimus 2011, 64–65)

Oman pääoman tuotto (ROE)

$$\text{Oman pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$$

Oman pääoman tuotto-% kuvaakin yrityksen kykyä tuottaa lisäarvoa omistajien yhtiöön sijoittamalle pääomalle. Sen vuoksi sen tavoitetaso riippuu omistajien tuottovaatimuksesta, koska yrityksen on aikaansaatava tuottoa vieraan pääoman lisäksi myös omalle pääomalle. Oman pääoman tuotto-%:n vaikuttavat olennaisesti mahdollisesti tehdyt arvonnousut. (Yritystutkimus 2011, 65)

3.3.2 Rahoituksen tunnusluvut

Omavaraisuusaste

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma – saadut ennakot}} \times 100$$

Saadut ennakot liittyvät keskeneräisiin töihin, jotka poistuvat taseesta työn valmistuttua.

Omavaraisuusasteella mitataan yrityksen vakavaraisuutta, tappionsietokykyä sekä kykyä selvitä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Pysyvien vastaavien arvonnousuilla, yrityksen poistotavoilla ja inflaatiolla on merkittävä vaikutus tunnusluvun arvoon ja eri vuosien vertailtavuuteen. Mikäli käypien arvojen voidaan todistettavasti osoittaa olevan tasearvoja korkeammat, voidaan omavaraisuusastetta laskettaessa nämä erot huomioida lisäämällä erotus taseen omiin pääomiin. Vastaavasti on korjaus tehtävä, mikäli tasearvot ovat käyppiä arvoja korkeammat. Omavaraisuusasteen ohjearvot ovat: hyvä > 40 %, tyydyttävä 20–40 % ja heikko < 20 %. (Yritystutkimus 2011, 66–67)

Suhteellinen velkaantuneisuus

$$\text{Velka-\%} = \frac{\text{Oikaistun taseen velat – saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$$

Korkea velkaprosentti vaatii yritykseltä myös hyvää liiketulosta, jotta se pystyy selviämään vieraan pääoman velvoitteistaan. Vaikka tunnuslukua ei voida luotettavasti verrata kuin saman toimialan yritysten kesken, voidaan sille tuotannollisissa yrityksissä antaa seuraavat ohjearvot: hyvä < 40 %, tyydyttävä 40–80 % ja heikko > 80 %. (Yritystutkimus 2011, 67)

Konsernin tilinpäätösanalyysissä on lisäksi kiinnitettävä huomiota konsernitalinpäätöksen luotettavaan laadintaan. Mikäli konsernin sisäisiä saamisia ja velkoja ei ole pystytty eliminoimaan, velkaprosentti saa liian korkean arvon. Vastaavasti puutteellinen keskinäisen liikevaihdon eliminointi antaa tulokseksi liian alhaisen velkaantumisluvun. (YTN 2009, 86)

Suhteellista velkaantuneisuutta voidaan mitata myös nettovelkaprosentilla, jossa veloista on vähennetty sellainen likvidi rahoitusomaisuus, jolla velkoja voidaan maksaa pois. Tällaista likvidiä omaisuutta ovat esimerkiksi rahat ja pankkisaamiset sekä rahoitusarvopaperit. Tämä antaa yrityksen velkarasituksesta oikeamman kuvan silloin, kun tällaista omaisuutta on paljon. (Yritystutkimus 2011, 67)

Nettovelkaantumisaste

$$\text{Net gearing} = \frac{\text{Korollinen vieras pääoma – rahat ja rahoitusarvopaperit}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$$

Jos tunnusluku saa arvon alle 1, sitä voidaan pitää hyvänä. Jos kuitenkin luku on negatiivinen siksi, että oma pääoma on negatiivinen, on sen arvo heikko. (Yritystutkimus 2011, 68)

Rahoituksen riittävyys ja maksuvalmius

Yrityksen maksuvalmiudella tarkoitetaan sen kykyä selviytyä velvoitteistaan ajallaan ja edullisimmalla mahdollisella tavalla. Hyvästä maksuvalmiustilanteesta kertovat esimerkiksi kassa-alennusten hyödyntäminen ja käyttämätön sekkitililimiitti, kun taas heikosta maksuvalmiudesta kertovat muun muassa erääntyneet maksut, maksetut yliaikakorot sekä kalliin lisärahoituksen käyttö. (Yritystutkimus 2011, 71)

Quick ratio

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus} - \text{osatuloutuksen saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{lyhytaikaiset saadut ennakot}}$$

$$\text{Rahoitusomaisuus} = \text{lyhytaikaiset saamiset} - \text{laskennalliset verosaamiset} + \text{rahat ja rahoitusarvopaperit}$$

Quick ratiolla mitataan yrityksen mahdollisuuksia selviytyä lyhytaikaisista veloistaan pelkästään rahoitusomaisuudellaan. Sen ohjearvot ovat seuraavat: hyvä > 1, tyydyttävä 0,5–1 ja heikko < 0,5. (Yritystutkimus 2011, 71)

Current ratio

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Current ratiossa tarkasteluperspektiivi on hieman pidempi ja siinä ajatellaan, että myös vaihto-omaisuus on nopeasti realisoitavissa lyhytaikaisista velvoitteista selviämiseksi. Vaihto-omaisuuden arvioimiseen liittyy kuitenkin epävarmuus, joka on huomioitava tunnuslukua tulkittaessa. Current ration ohjearvot ovat seuraavat: hyvä > 2, tyydyttävä 1–2 ja heikko < 1. (Yritystutkimus 2011, 71–72)

Quick ratio ja current ratio mittaavat molemmat maksuvalmiutta vain tilinpäätöshetken tilanteesta. On kuitenkin huomattava, että maksuvalmius voi

tilikauden aikana vaihdella suurestikin. Rahoitusomaisuuteen sisältyvät arvottomat erät, kuten myyntisaamisten luottotappioiksi tulkittavat erät, voivat myös heikentää tunnuslukujen käytettävyyttä. (Yritystutkimus 2011, 72)

Vieraan pääoman takaisinmaksuaika

$$\text{Vieraan pääoman takaisinmaksuaika} = \frac{\text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma tilikauden lopussa}}{\text{Rahoitustulos}}$$

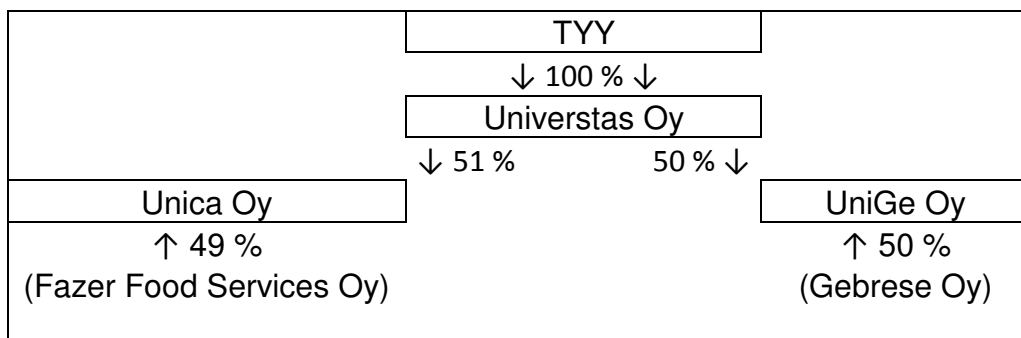
Rahoitustulos = nettotulos + poistot ja arvonalentumiset

Tunnusluku kertoo, miten monessa vuodessa korollinen vieras pääoma olisi takaisin maksettavissa joko nykyisellä tai ennustetulla rahoitustuloksella. Vertailuperusteita tämän tunnusluvun arvolle saadaan yrityksen velkojen keskimääräisestä laina-ajasta. (YTN 2009, 86–87; Yritystutkimus 2011, 72)

4 TYY-/UNIVERSTAS-KONSERNIN KONSERNITILINPÄÄTÖS

4.1 TYY-/Universtas-konsernin esittely

TYY-konsernin emoyhtiö on Turun yliopiston ylioppilaskunta (myöhemmin TYY). TYY omistaa 100-prosenttisesti Universtas Oy:n (myöhemmin Universtas), jonka pääasiallista liiketoimintaa on liikehuoneistojen vuokraus sekä arvopaperisijoittaminen. Universtas omistaa 51 % Unica Oy:stä (myöhemmin Unica), joka harjoittaa opiskelijaravintolaliiketoimintaa. Unicasta 49 % omistaa Fazer Food Services Oy. Unican henkilöstö on keskimäärin 70 henkilöä. Lisäksi Universtas omistaa 50 % UniGe Oy:stä (myöhemmin UniGe), joka Universtaan tavoin harjoittaa liikehuoneistojen vuokraustoimintaa. UniGen toinen omistaja (myös 50 %) on Gebrese Oy. Konsernin rakenne on kuvattu kuvassa 1.

Kuva 1. TYY-/Universtas-konsernin rakenne.

4.1.1 Turun yliopiston ylioppilaskunta (TY Y)

Turun yliopiston ylioppilaskunta on noin 15 000 –jäseninen järjestö, jonka jäseniä ovat kaikki Turun yliopistossa perustutkintoa suorittavat ja läsnäolevaksi ilmoittautuneet opiskelijat. Lisäksi tieteellistä jatkotutkintoa suorittavat opiskelijat voivat liittyä jäseneksi vapaaehtoisesti. Ylioppilaskunnan jäsenyys on määritelty yliopistolaisissa eli kyseessä on nk. automaatiojäsenyys ja ylioppilaskunnan jäsenmaksun maksaminen on edellytyksenä yliopistoon sisäänkirjautumiselle.

Koska ylioppilaskunnalla on laaja itsemääräämisoikeus mm. jäsenmaksun suuruuden suhteen, tämä takaa vakaan taloudellisen perustan. TYYn omistajia ovat siis sen kaikki jäsenet ja ylintä päätäntävaltaa käyttää joka toinen vuosi vaaleilla valittava 41-jäseninen edustajisto. Edustajisto nimittää 7-jäsenisen hallituksen kalenterivuodeksi kerrallaan ja hallitus toimeenpanee edustajiston tekemiä päätöksiä ja vastaa jokapäiväisestä talouden seurannasta.

TYYn talousstrategiassa on määritelty, että lyhyellä aikavälillä taloudellisen toiminnan on perustuttava pelkästään jäsenmaksutuloihin. Yliopistojen sisäänottomäärissä tapahtuu kuitenkin jatkuvasti maltillista laskua ikäluokkien pienentyessä. Lisäksi on otettava huomioon, että mahdollisesti tulevaisuudessa ylioppilaskuntien automaatiojäsenyys saattaa poistua yliopistolaista. Näin on tapahtunut esimerkiksi Ruotsissa, jossa jäsenyys on ollut vapaaehtoista syksystä 2010 lähtien. Mikäli näin tapahtuisi myös Suomessa, on sen arvioitu johtavan siihen, että jäsenmäärä putoaisi noin puoleen nykyisestä. Vertailukohtana näissä arvioissa on käytetty suomalaisten ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntia, joissa jäsenyys on vapaaehtoista ja jäseniä keskimäärin noin puolet opiskelijoista.

Näiden tulevaisuuden skenaarioiden vuoksi TYY pyrkii kasvattamaan omavaraisuusastettaan sijoitusvarallisuuttaan kasvattamalla. Osa sijoitusvarallisuutta ovat TYYn omistamat yhtiöt. Yhtiöiden taloutta ja toimintaa pyritään kasvattamaan ja tämän vuoksi TYY ei ole nostanut eikä aio nostaa osinkoja ennen kuin tietyt pitkän aikavälin tavoitteet on saavutettu.

4.1.2 Universtas Oy

Universtas on TYYn kokonaisuudessaan omistama tytäryritys, joka on perustettu vuonna 1990, jolloin TYY on merkinnyt koko Universtaan osakepääoman, eikä omistussuhteissa ole sittemmin tapahtunut muutoksia. Universtas perustettiin alunperin järjestämään opiskelijaravintolatoimintaa Turun yliopiston kampusalueella. Tänä päivänä Universtas ei harjoita enää lainkaan ravintolatoimintaa.

Universtaan liikevaihto koostuu pääosin sen omistamien liikehuoneistojen vuokratuotoista. Pieni osa liikevaihdosta koostuu ylioppilaskunnan jäsenpalvelusta eli TYYn saunan vuokrauksesta, jonka liiketoiminnan TYY on halunnut siirtää tytäryrityksen hoidettavaksi. Merkittävän osan tuloistaan yhtiö saa rahoitustuotoista, joista suurimpana ovat sen tytäryrityksen Unican maksamat osingot sekä rahoitusarvopapereista saatavat osinko- ja muut rahoitustuotot.

Universtas omisti tilinpäätöshetkellä 31.12.2011 neljä liikehuoneistoa keskeisillä paikoilla Turun keskustassa. Liikehuoneistojen kirjanpitoarvo on yhtiön taseessa noin 430 000 euroa. Käypien arvojen on kuitenkin arvioitu olevan tällä hetkellä noin (*salainen*) euroa. Rahoitusarvopapereiden kirjanpitoarvo tilinpäätöshetkellä oli noin 740 000 euroa. Rahoitusarvopapereita arvostettaessa on käytetty alimman arvon periaatetta ja vuoden 2011 lama ja sen pörssivaikutukset alensivat huomattavasti arvopapereiden kirjanpitoarvoa, joissa voidaan kuitenkin nähdä jo palautumista kevään 2012 aikana. Universtaan sijoituksia on rahoitettu jonkin verran pankkilainoilla velan vipuvaikutuksen vuoksi, mutta valtaosa on hankittu omalla pääomalla.

Universtaan päivittäisestä toiminnasta vastaa toimitusjohtaja. Toimitusjohtajan apuna toimii 7-jäseninen hallitus, joka vastaa yhtiön strategisesta johtamisesta ja koordinoinnista. Lisäksi saunatoiminnasta vastaa osa-aikainen työntekijä, mutta muuta henkilöstöä yhtiöllä ei ole. Yhtiön taloushallintopalvelut tuotetaan Turun yliopiston ylioppilaskunnassa.

4.1.3 Unica Oy

Unica perustettiin vuonna 2000, kun opiskelijaravintolatoiminta oli kasvanut niin paljon, että ylioppilaskunnan resursseilla ei ollut mahdollista enää laajentaa toimintaa. Yhtiökumppaniksi saatiin alan kilpaileva yritys Amica, nykyisin Fazer Food Services Oy. Unica omistaa Turussa 12 opiskelijaravintolaa ja -kahvilaa, ja toimintaa on laajennettu myös yhdellä yrityksen henkilöstöruokalalla.

Osakassopimuksen mukaan Universtaalla on kolme viidestä Unican hallituspaikasta. Fazerin edustaja toimii Unican hallituksen puheenjohtajana. Unican päivittäisestä toiminnasta vastaa toimitusjohtaja, jonka apuna toimivat jokaisen ravintolan ravintolapäälliköt, jotka ovat vastuussa oman toimipisteensä normaalin toiminnan pyörittämisestä. Yksi Unican strategian keskeisiä asioita on toimia vastuullisena työnantajana. Toiminnassaan sen tulee ottaa huomioon myös muut ylioppilaskunnan keskeiset arvot, esimerkiksi Reilun kaupan tuotteet.

Opiskelijaravintolatoiminnassa on Turussa kova kilpailutilanne ja markkinoilla Unican pahimpia kilpailijoita ovat Sodexo Oy sekä Universtaan yhtiökumppani ja Unican toinen omistaja Fazer Food Services. Unica on pienemmästä koostaan huolimatta pärjännyt markkinoilla hyvin ja saanut sekä asiakas- että henkilöstötyytyväisyyskyselyissä jatkuvasti kilpailijoitaan parempia tuloksia. Unican toiminnassa suurin riski liittyykin olennaisesti tähän kilpailutilanteeseen ja eri toimipisteiden vuokranantajien säännöllisin väliajoin toteuttamiin kilpailutuksiin palveluntarjoajasta. Toisaalta näissä kilpailutuksissa on myös mahdollista voittaa uusia toimipaikkoja ja näin ollen kasvattaa yhtiön liiketoimintaa.

Unican ensisijainen tehtävä TYY-/Universtas-konsernin kannalta on voiton tuottaminen ja osingonjako Universtaalle, mutta tärkeää on myös sen rooli ylioppilaskunnan omistamana yhtiönä tuottaa jäsenpalveluita ylioppilaskunnan jäsenistölle. Valtaosa Unican toimipisteistä sijaitsee Turun yliopiston kampusalueella.

Unican taloushallintopalvelut tuotetaan Fazer Food Servicesillä.

4.1.4 UniGe Oy

UniGe on perustettu vuonna 2008. Tuolloin Universtaan laajeneminen yhä enemmän liikehuoneistosijoittamiseen sai läheiset yhteistyökumppanit kiinnostumaan yhteistyöstä Universtaan kanssa. Koska riskiä haluttiin hajauttaa eikä TYYn omistusta Universtaassa haluttu pienentää, päätettiin perustaa

Universtaalle osakkuusyritys, jonka osakepääomasta Universtas merkitsi 50 % ja yhtiökumppani Gebrese Oy samoin 50 %.

UniGen liikevaihto koostuu kokonaisuudessaan liikehuoneistojen vuokraustuloista. Tilinpäätöshetkellä 31.12.2011 yhtiö omisti kuusi liikehuoneistoa Turun keskustan alueella. Huoneistojen kirjanpitoarvo oli noin 2 700 000 euroa ja käypä arvo noin (*salainen*) euroa. Parissa vuodessa omistettujen huoneistojen arvo on siis jo noussut n. 20 %. UniGen liiketoimintariskistä on määritelty TYYn omistajastrategiassa, että se voi olla suurempi kuin Universtaan. UniGen ei kuitenkaan toiminnallaan tule vaarantaa TYYn tai Universtaan vakavaraisuutta.

UniGen sijoitukset on rahoitettu lähestulkoon kokonaan rahoituslaitoslainoilla. Tämä luonnollisesti kasvattaa liiketoimintariskiä, mutta sijoituskohteet on valittu niin huolellisesti, että rahoituskin on niille pystytty helposti järjestämään. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että vuokrasopimukset kohteisiin on pyritty solmimaan useiksi vuosiksi määräaikaisina ja että vuokralaisina on samalla paikalla jo useita vuosia toimineita vakavaraisia yrityksiä tai julkisyhteisöjä.

(Tämä on salainen.)

UniGen päivittäisestä toiminnasta vastaa toimitusjohtaja, joka tällä hetkellä on sama henkilö kuin Universtaan toimitusjohtaja. UniGen hallitus on 4-jäseninen ja hallituspaikat on jaettu samassa suhteessa kuin omistuskin. Tällä hetkellä Universtaan voidaan katsoa käyttävän UniGessa myös määräysvaltaa, sillä toimitusjohtaja toimii myös hallituksen puheenjohtajana. UniGen taloushallintopalvelut tuotetaan Turun yliopiston ylioppilaskunnassa.

4.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus TYY-/Universtas-konsernissa

Osakeyhtiöiden taseet ovat kasvaneet viime vuosien aikana voimakkaasti. Viimeisimpien tilinpäätösten taseet on koottu taulukkoon 1. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta määrittävien rajojen ylittävät summat on merkitty taulukkoon tummennettuna.

Taulukko 1. Konsernin yhtiöiden taseet 2009–2011.

Tase	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009
TYY	1 819 093	1 700 683	1 431 395
Universtas Oy	1 271 446	1 145 047	888 883
Unica Oy	1 552 196	1 391 274	1 490 403
UniGe Oy	2 717 631	1 029 782	1 029 934
Yhteensä	7 360 367	5 266 785	4 840 616

	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009
TYY, Universtas ja Unica	4 642 736	4 237 004	3 810 681
Universtas ja Unica	2 823 642	2 536 321	2 379 286
Universtas, Unica ja UniGe	5 541 273	3 566 102	3 409 221

Kaikkien yhtiöiden liikevaihto on myös jatkuvassa kasvussa. TYYn liikevaihtoa vastaavana tuottona pidetään varsinaisen toiminnan tuottoja, varainhankinnan tuottoja (jäsenmaksutuotot) sekä sijoitustoiminnan tuottoja. Yhtiöiden liikevaihtojen kehitys on kuvattu taulukossa 2.

Taulukko 2. Konsernin yhtiöiden liikevaihdot 2009–2011.

Liikevaihto	2011	2010	2009
TYY	1 021 528	1 022 556	933 574
Universtas Oy	133 465	115 384	106 184
Unica Oy	5 897 578	5 185 671	5 372 802
UniGe Oy	255 967	168 629	111 697
Yhteensä	7 308 538	6 492 241	6 524 257

	2011	2010	2009
TYY, Universtas ja Unica	7 052 571	6 323 611	6 412 559
Universtas ja Unica	6 031 043	5 301 055	5 478 985
Universtas, Unica ja UniGe	6 287 010	5 469 684	5 590 683

Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon useita eri seikkoja koskien osakeomistusta, määräysvaltaa ja kirjanpitolain kokorajoja. Kuten edellä on todettu, Unican henkilöstö on yli 50 henkilöä, joten kokorajojen tarkastelussa joko tuloslaskelman tai taseen kirjanpitolain rajan ylittävä summa riittäisi ylittämään konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden rajat.

Koko konsernin emoyhtiö on TYY, joka omistaa Universtaan kokonaan. Koska Universtas omistaa puolestaan enemmistön Unicasta, syntyy kaikkien näiden kolmen yhtiön kesken konsernisuhde. Kuten taseita kuvaavasta taulukosta voidaan todeta, näiden kolmen yhtiön taseet ovat yhteensä sen suuruiset, että konsernitilinpäätös tulisi laatia. Konsernitilinpäätös on kuitenkin voitu jättää laatimatta sillä perusteella, että TYY ei harjoita liiketoimintaa.

Koska Universtas on TYYn tytäryritys, mutta samalla omistaa enemmistön Unican osakkeista, muodostavat Universtas ja Unica yhdessä alakonsernin. Näiden yritysten liikevaihdot ja taseet eivät kuitenkaan yhdessä ylitä

kirjanpitolain rajoja. Koska Universtas omistaa UniGesta vain 50 %, se ei ole tytäryritys, joten sen kokoa ei tarvitse huomioida laskelmissa. Universtas ei myöskään ole jakanut osinkoa, joten osakeyhtiölainkaan perusteella konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta ei ole syntynyt.

Konsernisuhde ei kuitenkaan välttämättä synny pelkän osakeomistuksen perusteella, vaan myös määräysvalta toisessa yrityksessä on otettava huomioon. Vuoden 2011 aikana Universtaan toimitusjohtajasta tuli myös UniGen toimitusjohtaja. Sama henkilö toimii lisäksi myös UniGen nelijäsenisen hallituksen puheenjohtajana. Koska molemmat omistajat nimittävät hallitukseen puolet jäsenistä, mutta äänestysten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee, voidaan katsoa, että Universtaalla on käytännössä määräysvalta UniGessa, vaikka tämä seikka ei perustukaan osakassopimukseen tai muuhun vastaavaan sopimukseen. Kun tarkastellaan Universtaan, Unican ja UniGen täten muodostamaa alakonsernia, voidaan todeta, että yritysten yhteenlasketut taseet ovat ylittäneet kirjanpitolain tarkoittamat konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta määrittävät rajat ensimmäisen kerran vuonna 2011, joten rajojen ylittyessä myös vuonna 2012 on se ensimmäinen tilikausi, jolta konsernitilinpäätös on laadittava. Vaikka määräysvalta UniGessa tulkittaisiin nykytilanteessa siten, että UniGen katsottaisiin olevan vain Universtaan osakkuusyritys, on mahdollista, että jo vuoden 2012 aikana Universtas lisää osakeomistustaan UniGessa. Tällöin konsernitilinpäätös tulisi joka tapauksessa laadittavaksi.

Jos UniGe tulkitaan normaaliksi osakkuusyritykseksi, jää vielä ratkaistavaksi, halutaanko sen tiedot yhdistellä konsernitilinpäätökseen osakkuusyrityksenä pääomaosuusmenetelmällä vai yhteisyrityksenä suhteellisella menetelmällä, mikäli konsernitilinpäätös haluttaisiin laatia, vaikka siihen ei kirjanpitolain osoittamaa velvoitetta olisikaan.

Jos UniGe puolestaan katsotaan tytäryritykseksi, on lisäksi huomioitava, että Universtas ja UniGe omistavat yhdessä yhdestä asunto-osakeyhtiöstä ja UniGe yksin yhdestä asunto-osakeyhtiöstä yli 20 % ja näin ollen nämä asunto-osakeyhtiöt on yhdisteltävä konsernitilinpäätökseen osakkuusyrityksinä.

Ensimmäisen asunto-osakeyhtiön osalta tosin omistusosuus on noussut yli 20 prosentin vasta vuoden 2012 puolella, joten tämän yhtiön osalta tietoja ei esitetä tässä opinnäytetyössä. Toisen asunto-osakeyhtiön osalta puolestaan kauppa on tehty marraskuussa 2011 ja se tulisi yhdistellä konsernitilinpäätökseen vuodelta 2011.

Tässä opinnäytetyössä konsernitilinpäätös laaditaan siten, että Universtaalla tulkitaan olevan UniGessa sellainen määräysvalta, että se on yhdisteltävä konsernitilinpäätökseen kuten tytäryritys. Tämä on perusteltua siksi, että jo nyt UniGessa voidaan katsoa olevan määräysvalta ja sillä näin ollen olevan tytäryritysasema. Vaikka sitä ei kuitenkaan tytäryritykseksi tulkittaisikaan, on huomattava, että konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden kokorajat täyttyvät vasta, jos UniGe katsotaan tytäryritykseksi tai kun UniGesta tulee omistusosuuden kasvaessa tytäryritys. Näin ollen on konsernin tulevaisuuden kannalta käyttökelpoisinta laatia konsernitilinpäätös heti alusta alkaen samalla tavalla, vaikka se tulisikin aluksi vain sisäiseen käyttöön ja vasta tulevana vuosina sen laatiminen ja julkaiseminen olisi pakollista.

Lisäksi laaditaan konsernituloslaskelma ja -tase järjestökaavalla, TYYn ollessa konsernin emoyhteisö, palvelemaan lähinnä ylioppilaskunnan päättäjiä ja jäsenistön tarpeita eli helpottamaan ylioppilaskunnan omistusten hahmottamista. TYY-konsernin konsernitilinpäätöksessä yhdistellään TYYn tilinpäätös ja Universtas-alakonsernin konsernitilinpäätös.

4.3 Universtas-konsernin konsernitilinpäätös

Universtas-konsernin yksittäisten yritysten tilinpäätökset laaditaan kahdessa eri paikassa eri tietojärjestelmillä. Tämän vuoksi konsernitilinpäätöstä laadittaessa tietojärjestelmien automaatiota ei voida käyttää apuna. Konsernitilinpäätös laaditaan näin ollen keräämällä yksittäistilinpäätökset taulukkolaskentaohjelmaan ja suorittamalla sen avulla konsernin sisäiset eliminoinnit. Konsernitilinpäätöksen tositteet ja eliminoinnit on esitetty liitteessä 1. Universtas-konsernin tasekirja on liitteessä 2.

4.3.1 Sisäiset liiketapahtumat konserniyhtiöiden välillä

Sisäiset tuotot ja kulut

(Tämä on salainen.)

Kaikki yllä mainitut erät eliminoidaan konsernituloslaskelmasta vähentämällä ne kyseisistä tuloslaskelman eristä.

Sisäiset saamiset ja velat

(Tämä on salainen.)

Sisäinen voitonjako

- Unica on maksanut osinkoa Universtaalle.
- 2011: 147 900,00 € 2010: 153 000,00 €

Osinko on kirjattu emoyrityksen rahoitustuottoihin (ja sitä myöden tilikauden voittoon) ja tytäryrityksen oman pääoman vähennykseksi edellisten tilikausien voittovaroista. Konsernitilinpäätöksessä osinko vähennetään emoyhtiön osinkotuotoista ja tilikauden voitosta sekä lisätään edellisten tilikausien voittoon.

4.3.2 Konserniyritysten keskinäisen osakeomistuksen eliminointi

- Universtaan osuus Unican ja UniGen osakepääomasta
- Unica: 43 350,00 €
- UniGe: 5 000,00 €

Koska Universtas on ollut perustajana sekä Unicassa että UniGessa eikä näiden omistussuhteissa tai osakepääomassa ole tapahtunut muutoksia perustamisen jälkeen, konserniaktiivaa tai -passiivaa ei muodostu ja keskinäinen osakeomistus eliminoidaan hankintamenon suuruisena. Keskinäinen osakeomistus eliminoidaan vähentämällä erät emoyhtiön osuuksista saman konsernin yrityksissä sekä tytäryhtiöiden osakepääomasta.

4.3.3 Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet tilikausilla 2010–2011:

- Fazer Food Servicesin osuus 49 % Unican osakepääomasta
- 2011: 41 650,00 € 2010: 41 650,00 €
- Gebresen osuus 50 % UniGen osakepääomasta
- 2011: 5 000,00 € 2010: 5 000,00 €

Vähemmistöjen osakeomistus (yhteensä 46 650,00 €) vähennetään konsernitaseen osakepääomasta ja lisätään vähemmistöosuuksiin.

- Fazer Food Servicesin osuus 49 % Unican edellisten tilikausien voitosta
- 2011: 259 506,41 € 2010: 258 276,61 €
- Gebresen osuus 50 % UniGen edellisten tilikausien voitosta
- 2011: 33 734,02 € 2010: 12 769,21 €
- yhteensä:
- 2011: 293 240,43 € 2010: 271 045,82 €

Vähemmistöjen osuus tytäryhtiöiden edellisten tilikausien voitoista vähennetään konsernitaseen edellisten tilikausien voitoista ja lisätään vähemmistöosuuksiin.

- Fazer Food Servicesin osuus 49 % Unican tilikauden voitosta
- 2011: 161 075,97 € 2010: 143 329,80 €
- Gebresen osuus 50 % UniGen tilikauden voitosta
- 2011: 29 170,82 € 2010: 20 964,81 €
- yhteensä:
- 2011: 190 246,79 € 2010: 164 294,61 €

Vähemmistöjen osuus tytäryhtiöiden tilikauden voitoista esitetään konsernituloslaskelman erässä vähemmistöosuudet, vähennetään konsernitaseen tilikauden voitoista ja lisätään vähemmistöosuuksiin.

4.3.4 Osakkuusyrityksen yhdisteleminen

UniGe omistaa 29,5 % Asunto Oy Kehrämaarin osakepääomasta. Osakkeiden hankintameno on UniGen taseessa (*salainen*) euroa. Asunto-osakeyhtiön tilinpäätös vuodelta 2011 osoittaa tilikauden tulokseksi -421,50 euroa ja omaksi pääomaksi noin 950 000 euroa. UniGen osuus tilikauden tuloksesta on näin ollen noin -124 euroa ja omasta pääomasta noin 280 000 euroa.

Osakkuusyrityksen oma pääoma poikkeaa huomattavasti osakkeiden käyvästä arvosta. Hankintamenon kirjanpitoarvon ylittävä osuus voidaan lukea

konserniliikearvoksi. Konserniliikearvo voidaan poistaa tasapoistoin viiden vuoden kuluessa. Toisaalta hankintamenoa voidaan kohdistaa myös rakennuksille ja maa-alueille. Maa-alueista ei tehdä lainkaan poistoja. Asuin- ja toimistorakennusten vuosipoisto on 4 %.

Asunto-osakeyhtiöt pyrkivät yleensä tulokseen, joka on hyvin lähellä nollaa, jotta verotettavaa tuloa ei synny. UniGe ei myöskään ole ostanut osakkeita tulevien osinkojen tai muiden yhtiöstä saatavien tuotto-osuuksien takia, vaan hankinta perustuu osakkeista saatavaan konsernin ulkopuoliseen vuokratuottoon. Osakkuusyrityksen osakkeista saatavat tulot näkyvät siis jo konsernin tuloslaskelmassa. Osuus osakkuusyrityksen tilikauden tuloksesta ei siis toisi konsernin tilinpäätökseen minkäänlaista lisäarvoa.

Kuitenkin konserniliikearvo ja siitä tehtävät poistot pienentäisivät konsernin tulosta huomattavasti. Samoin hankintamenon pieneneminen konsernitaseessa antaisi vääristyneen kuvan konsernin varallisuudesta. Osakkeet on hankittu vasta hiljattain (*salainen*) ja niiden käyvän arvon ei voida nähdä tulevaisuudessa missään nimessä pienenevän vaan päinvastoin jatkavan kasvuaan, joten tämän perusteella voidaan todeta, että osakkuusyrityksen yhdisteleminen konsernitilinpäätökseen ei antaisi oikeaa ja riittävää kuvaa konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Näillä perusteilla Kehrämaari jätetään yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen ja siitä ilmoitetaan konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa nimi, kotipaikka, UniGen omistusosuus, oman pääoman määrä ja tilikauden voitto tai tappio viimeksi laaditussa tilinpäätöksessä sekä peruste yhdistelemättä jättämiselle.

Vaihtoehtoisesti hankintamenoa voitaisiin kohdistaa mahdollisimman paljon maa-alueille ja jonkin verran rakennuksille, jotta poistot olisivat mahdollisimman pienet. Tämäkään ei vaikuta hyvältä tavalta, koska arvossa ei todellisuudessa tapahdu pienenemistä. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän UniGen erillistilinpäätöksen rivi "Osuudet osakkuusyrityksissä" antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin varallisuudesta.

4.3.5 Konsernin rahoituslaskelma

Rahoituslaskelman laatiminen aloitetaan ns. apulaskelmien laatimisella. Rahoituslaskelmaa laadittaessa on huomattava, että sitä ei pystytä rakentamaan pelkästään päättyneen tilikauden tilinpäätöksen perusteella, vaan saamia ja velkoja koskevat tiedot on oltava olemassa myös edelliseltä tilikaudelta. Tämän vuoksi myös vuoden 2009 päättävän taseen tietoja tarvitaan laadittaessa rahoituslaskelma vuodelle 2010. Lisäksi kaikkea rahoituslaskelman laatimiseksi tarvittavaa tietoa ei ole tuloslaskelmassa, taseessa ja liitetiedoissa vaan lisätietoa tarvitaan esimerkiksi tase-erittelyistä. Tällaisia tietoja ovat lähinnä saamiin ja velkoihin kuuluvat erät.

Universtas-konsernin tuloslaskelman rahoitustuotot ovat korkoja ja osinkoja vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista. Koska arvopaperisijoittaminen on keskeinen osa emoyhtiön liiketoimintastrategiaa, on perusteltua esittää saadut rahoitustuotot liiketoiminnan rahavirrassa. Samalla perusteella likvideissä varoissa tapahtuneilla arvonalentumisilla oikaistaan liiketoiminnan rahavirtaa. Lyhytaikaiset saamiset ovat kaikki eriä, jotka johtuvat joko näistä rahoitustuotoista tai muista liiketoimintaan kuuluvista eristä kuten veroista. Sama koskee myös lyhytaikaisia velkoja lukuunottamatta lainoja rahoituslaitoksilta. Vuoden 2010 saamisten ja velkojen alkusaldoja laskettaessa on lisäksi huomioitava UniGen velka Universtaalle, mikä pitää eliminoida vuoden 2009 päättäviä taseita yhdisteltäessä. Varsinaista konsernitasetta ei kuitenkaan ole tilikaudelta 2009 laadittu.

Tuloslaskelman maksetut korot ovat kaikki rahoituslaitoslainoista maksettuja korkoja, joten nämä esitetään rahoituksen rahavirrassa, jossa lisäksi esitetään muutokset rahoituslaitoslainoissa sekä vähemmistöosakkaille maksetut osingot. Investointien rahavirrassa esitetään pysyvien vastaavien muutokset.

Universtas-konsernin yhtiöiden erilliset rahoituslaskelmat ovat toisistaan huomattavasti poikkeavia, mitä ei suoraan pelkästä konsernin rahoituslaskelmasta pystytä toteamaan. Negatiivinen rahavirta vuodelta 2010 johtuu pääosin Unican maksamasta osingosta. Tuolloin osinkoa on jaettu myös

edellisten tilikausien voittovaroista, koska aiempina vuosina osingonjako on ollut varovaisempaa johtuen halusta kasvattaa Unican likviditeettiä liiketoiminnan uusia investointeja varten. Vuoden 2011 rahoituslaskelma puolestaan osoittaa, että rahavirtoja on käytetty investointeihin, jotka on rahoitettu pääosin lainoilla. Tämä selittyy pääosin UniGen voimakkaalla kasvulla. UniGen erillistilinpäätöksestä voidaan todeta, että sen rahavirta on lievästi negatiivinen molemmilta tarkasteltavilta vuosilta. UniGe on kuitenkin saanut lyhytaikaista lainaa osakkailta, mistä Universtaan osuus eliminoituu konsernin rahoituslaskelmaa laadittaessa.

4.4 Konsernituloslaskelman yhdistäminen järjestökaavaan ja TYYn konsernitase

Kuten aiemmin on todettu, Universtas on perustettu sitä silmällä pitäen, että tulevaisuudessa on mahdollista, että Ruotsin tapaan ylioppilaskuntien automaatiojäsenyys poistuu ja näin ollen ylioppilaskunnan rahoitus vaikeutuu olennaisesti. Tällöin Universtaan maksamilla osingoilla toiminnan jatkuminen olisi turvattu. Koska jäsenmaksutuotot ovat ylioppilaskunnan tuloslaskelmassa varainhankinnan tuottoja, on perusteltua esittää myös Universtaan tuotot tässä tuloslaskelmakaavan toiminnassa. TYY-konsernin tuloslaskelma ja tase on esitetty liitteessä 3.

Liiketoiminnan tuotot (liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot) esitetään varainhankinnan tuotoissa ja liiketoiminnan kulut (aine- ja tarvikekäyttö, henkilöstökulut, poistot ja liiketoiminnan muut kulut) samoin yhtenä eränä varainhankinnan kuluissa. Rahoitustuotot ja -kulut on puolestaan luonteensa vuoksi esitettävä sijoitus- ja rahoitustoiminnassa.

Konsernitilinpäätöstä TYYn tilinpäätökseen yhdisteltäessä on suoritettava vielä seuraavat eliminoinnit:

(Tämä on salainen.)

Lisäksi taseesta on eliminointava Universtaan osakepääoma 72 250,00 euroa emoyhteisön pysyvien vastaavien sijoituksista ja konsernin oman pääoman osakepääomasta.

5 UNIVERSTAS-KONSERNIN TILINPÄÄTÖSANALYYSI

5.1 Tilinpäätöksen oikaisut

Universtas-konsernin, emoyhtiön tai tytäryritysten tilinpäätöksiä ei tarvitse juurikaan oikaista tilinpäätösanalyysia varten. Tuloslaskelmien liiketoiminnan tuotot eivät sisällä mitään poikkeuksellisia tai kertaluonteisia eriä. Tärkein erä, joka siirretään kokonaistuloksen jälkeen tuloslaskelman muihin oikaisuihin, on rahoitusarvopapereiden arvonalennukset. Arvonalennuskirjauksen summa on poikkeuksellisen suuri, koska Universtaan rahoitusarvopapereiden markkina-arvot laskivat vuonna 2011 tuntuvasti. Näiden arvonalennusten ei voida kuitenkaan katsoa olevan pysyviä, vaan arvojen odotetaan palautuvan jo vuoden 2012 aikana. Yhtään rahoitusarvopaperia ei myöskään ole myyty tilikauden aikana alle hankinta-arvon, joten arvonalennukset ovat realisoitumattomia. Koska realisoitumattomat arvonalennukset eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia, ei konsernin välittömiin veroihinkaan tarvitse tehdä oikaisuja.

Tase-eriin ei ole myöskään tarvetta tehdä oikaisuja. Pysyvät vastaavat voitaisiin arvostaa niiden todelliseen markkina-arvoon, koska niiden nykyarvoista on olemassa asiantuntijoiden lausunnot. Varovaisuuden periaatetta noudattaen tasearvoihin ei kuitenkaan tehdä oikaisuja. Koska konserniliikearvoa tai -reserviä ei ole, eikä vaihtuvissa vastaavissa ole pitkäaikaisia saamisia, voidaan tunnuslukuanalyysi tehdä virallisten tilinpäätösten tasearvojen pohjalta.

Tilinpäätösanalyysin tulokinnalle asettaa haasteita se, että Unica toimii täysin poikkeavalla toimialalla Universtaaseen ja UniGeen verrattuna. Yritysten pääomarakenne on myös täysin toisistaan poikkeava, kun UniGe rahoitetaan pääosin kokonaan lainarahalla, Unica on täysin velaton ja Universtas käyttää lainarahoitusta vain velan vipuvaikutuksen vuoksi, ei rahoituksen tarpeen takia. Tilinpäätösanalyysissa käytetyt oikaisut ja laskelmat on esitetty liitteessä 4.

5.2 Kannattavuus

Kun kannattavuutta tarkastellaan käyttökate- ja liike-tulosprosenttien avulla, voidaan todeta, että sekä konsernin yksittäisten yritysten että sitä myöden koko konsernin kannattavuus on hyvällä tai vähintään tyydyttävällä tasolla.

(Tämä on salainen.)

Nettotulosprosentin tarkasteleminen on Universtas-konsernin ja sen yksittäisten yritysten kannattavuuden vertailun kannalta kaikkein mielenkiintoisinta. Koko konsernin nettotulosprosentti (*salainen*) on Unican nettotulosprosentin (*salainen*) tasolla. Sen sijaan Universtaan nettotulosprosentti yltää jopa (*salainen*). Tämä johtuu siis Unicalta saatavista osingoista. Koska Universtaan tavoitteena pitkällä tähtäyksellä on olla itsenäisesti hyvin kannattava ja Unican osinkotuloista riippumaton yritys, on syytä tarkastella nettotulosprosenttia myös ilman osinkotuloja. Universtaan nettotulosprosentiksi saadaan tuolloinkin korkea (*salainen*), joten toiminnan voidaan todeta olevan hyvin kannattavaa. UniGen nettotulosprosentti on lähes yhtä korkea, (*salainen*), joten molempien yritysten toiminnan voidaan katsoa olevan todella kannattavaa.

Konsernin yritysten erilaisuutta korostaa myös kokonaispääoman tuotto-prosentti. Konsernin tasolla voidaan todeta, että konsernin kokonaispääoman tuotto-prosentti on hyvällä tasolla, (*salainen*). Tämä on suurimmalta osin Unican hyvän kannattavuuden ansiota. Universtaankin kokonaispääoman tuotto-prosentti yltää (*salainen*), mutta jos tätäkin lukua tarkastellaan ilman Unicalta saatuja osinkoja, (*salainen*). Universtaan kohdalla tämä selittyy pääosin sillä, että Universtas kasvattaa tasettaan jatkuvasti eikä jaa tuloksestaan osinkoja TYYlle. Tämän vuoksi toimintaan sitoutunut kokonaispääoma on suuri. UniGen osalta puolestaan on huomioitava, että yritys teki loppuvuodesta 2011 suuren

investoinnin, jonka arvo kasvatti taseen lähes kaksinkertaiseksi. Investoinnista saatavat tulot alkavat kuitenkin vaikuttaa yrityksen tulokseen vasta vuonna 2012.

Koko konsernin sijoitetun pääoman tuottoprosentti on myös korkea, (*salainen*). Koska Unicalla ei ole lainkaan korollista velkaa, yltää Unican ROI (return on investment) jopa (*salainen*). Rahoituskulujen ollessa alhaisella korkotasolla (*salainen*), on UniGenkin ROI, (*salainen*), hyvällä tasolla. Universtaan sijoitetun pääoman tuottoprosentti on konsernin vastaavan tunnusluvun tasoa.

Oman pääoman tuottoprosentti on koko konsernilla myös korkea, (*salainen*). Vaikka osa tuotoista kuuluukin vähemmistöosakkaille, voidaan todeta, että konsernin tuotto TYYlle on enemmän kuin monista riskipitoisista sijoituksista olisi mahdollista saada. Konserniyrityksistä korkein ROE (return on equity) on tietysti UniGella (*salainen*), koska sen toiminta on niin vahvasti rahoitettu vieraalla pääomalla.

5.3 Rahoitus

Koko konsernin omavaraisuusastetta pienentää jälleen UniGen vieraan pääoman rahoitus. Silti konsernin omavaraisuusaste, (*salainen*), on korkea ja tunnuslukujen ohjearvojenkin mukaisesti lähestulkoon hyvää tasoa. Universtaan (*salainen*) ja Unican (*salainen*) omavaraisuusasteet ovat kiitettäviä ja tämä kertoo esimerkiksi maltillisesta osingonjakopolitiikasta.

UniGen suuresta velkaantuneisuudesta huolimatta koko konsernin velkaprosentti on tyydyttävällä tasolla, (*salainen*). Universtaan velkaprosentti (*salainen*) ei myöskään anna oikeaa kuvaa yrityksen velkaantuneisuudesta, koska tunnusluvun laskennassa velkoja verrataan liikevaihtoon. Universtaan kohdalla on huomattava, että suuri osa sen liiketoimintaa on Unicalta saatavat osingot, joita sijoitetaan rahoitusinstrumentteihin. Kun osinkotuotot huomioidaan velkaprosentin laskennassa, on Universtaankin velkaprosentti tyydyttävällä (*salainen*) tasolla.

Universtaan omistamien rahoitusarvopapereiden takia paremman kuvan konsernin velkaantuneisuudesta antaakin nettovelkaprosentti. Koko konsernin nettovelkaprosentti on (*salainen*) eli hyvällä tasolla. Universtaan nettovelkaprosentti on vahvasti negatiivinen, mikä kertoo siitä, että yritys ei tarvitse velkarahoitusta ja käyttää sitä vain velan vipuvaikutusta hyödyntääkseen.

Nettovelkaantumisaste kertoo saman, mitä edellä on havaittu, eli konsernin tasolla luvut ovat tyydyttäviä, koska UniGen velat rasittavat koko konsernia, mutta Universtaan ja Unican tunnusluvut ovat kiitettäviä.

Quick ratio ja current ratio, jotka mittaavat lyhytaikaisen rahoituksen riittävyyttä, eivät anna myöskään enää lisää tietoa konsernin tai sen yksittäisten yritysten rahoituksesta. Universtaan quick ja current ratio ovat huikeat (*salainen*), mikä kertoo, että yritys voi maksaa velkansa pois minä hetkenä hyvänsä. Vaikka UniGen tunnusluvut ovat heikkoja, ovat konsernin tasolla molemmat arvot kuitenkin hyviä. UniGen lainanotto on siis sillä tasolla, että konserni pystyy tämän riskin kantamaan.

Parhaan kuvan vieraan pääoman velvoitteista antaa Universtas-konsernin kohdalla vieraan pääoman takaisinmaksuaika, joka on laadittu UniGen rahoitustulosennusteella. Koko konsernin velat voitaisiin pelkällä tulorahoituksella ilman sijoitusten realisointia maksaa pois noin viidessä vuodessa. UniGen tulosennusteen mukaan sen lainojen takaisinmaksuaika on (*salainen*).

6 YHTEENVETO

Konsernitilinpäätöksen laadinnan kannalta keskeisin tutkimusongelma oli, millä tavoin konsernitilinpäätös on mielekkäintä laatia, ja tässä keskeisimpänä kysymyksenä oli Universtas Oy:n omistusosuus ja määräysvalta UniGe Oy:ssä. Ensimmäinen vaihtoehto olisi ollut yhdistellä UniGe konsernitilinpäätökseen osakkuusyrityksenä, koska konsernin omistusosuudella mitattuna yhtiö tulkitaan osakkuusyritykseksi. Toinen vaihtoehto olisi ollut yhdistellä se suhteellisella menetelmällä, koska kyseessä on myös sellainen yhteisyrityssuhde, jossa omistajat hallitsevat yritystä yhdessä. Valittu kolmas vaihtoehto on kuitenkin konsernin kannalta kaikkein paras ja käyttökelpoisin ratkaisu, koska jos UniGe tulkittaisiin osakkuusyritykseksi, konsernilla ei vielä nykyisessä koossaan olisi konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta. Laatimisvelvollisuus kuitenkin syntyy heti, jos omistusosuutta UniGessa kasvatetaan. Tällöin UniGe olisi joka tapauksessa tytäryritys, joten on loogista, että tasekirjapohjat ovat valmiina juuri tätä tapausta ja tulevaisuudensuunnitelmaa silmällä pitäen eikä konsernille tule tulevaisuudessa lisätyötä konsernitilinpäätöksen laatimistavan muuttamisen takia. Konsernille laadittiin toimivat taulukkolaskentapohjat ja eliminointitositteet, joiden avulla konsernitilinpäätöksen laadinta on mahdollista sellaisellekin henkilölle, joka aikaisemmin ei ole ollut tekemisissä kyseisten yritysten taloushallinnon kanssa.

Universtas-konsernin yritystoiminta on jatkuvassa kasvussa. Sekä ravintolatoiminnan että liikehuoneistosijoittamisen osalta voidaan todeta, että konsernin kasvu ei ole joutunut kärsimään 2000-luvun epävakasta taloussuhdanteista kummallakaan toimialalla. Kilpailijoihin nähden konserni on menestynyt erinomaisesti ja tulevaisuudennäkymät ovat hyvät. Tilinpäätösanalyysissä pystyttiin myös tunnuslukujen avulla todentamaan se, mikä yritysjohtossa on jo aiemmin tiedetty, eikä tilinpäätösanalyysi osoittanut huolestuttavia asioita, joihin tulevaisuudessa tulisi kiinnittää huomiota. Konsernin riskinoton voitiin todeta olevan kestäväällä tasolla, ja sen

mahdollisuudet emoyhteisön tulevaisuuden turvaamiseksi ovat tukevalla perustalla.

LÄHTEET

Ahti, A.; Tikkanen R.; Vierros, H. & Viljanen, J. 2008. Konsernitilinpäätös. Helsinki: Tietosanoma.

Englund, T.; Prepula, E.; Riistama, V. & Tuokko, Y. 2005. Konsernitilinpäätös kirjanpitolain mukaan. Helsinki: WSOYpro.

Etelämäki, T. 2011. Konsernitilinpäätös järjestökaavalla. PricewaterhouseCoopers Oy. NonProfit-info 4/2011.

Fredriksson, A.; Havukainen, J.; Hilmola, J.; Ilkka, H.; Laitinen, E.; Luoma, J.; Mikkola, J.; Mäkinen, T.; Nevalainen, R.; Ojala, A.; Saari, J.; Termäs, K.; Tikka, M.; Virtanen, P. & Vuorio, A. 2008. Kirjanpitolaki tänään. Helsinki: Talentum.

Kirjanpitoasetus (KPA) 30.12.1997/1339.

Kirjanpitolaki (KPL) 30.12.1997/1336.

Kirjanpitolautakunta (KILA) 2006. Yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta 7.11.2006. Viitattu 10.2.2012 www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/konsti3.

Kirjanpitolautakunta 2007. Yleisohje rahoituslaskelman laatimisesta 30.1.2007. Viitattu 21.4.2012 www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/rahoituslask2.

Mäkelä, L.; Reponen, M.; Pohjonen, S. & Honkamäki, T. 2009. Konsernitilinpäätöksen laadinta. Helsinki: WSOYpro.

Rekola-Nieminen, L. 2008. Konsernitilinpäätös pk-yrityksissä. Helsinki: Edita.

Toivio, A. 2010. Analyysillä kokonaiskuva yrityksestä. Tilisanomat 1/2010, 28–29.

Yritystutkimus ry 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus.

Yritystutkimusneuvottelukunta ry (YTN) 2009. Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Yritystutkimusneuvottelukunta ry 2005. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus.

Konsernitilinpäätöksen tositteet ja eliminoinnit

(Tämä on salainen.)

UNIVERSTAS OY

TASEKIRJA 31.12.2011

Tilinpäätös tilikaudelta 1.1.2011–31.12.2011

Sisällys:	Sivu
Konsernituloslaskelma	2
Konsernitase	3
Konsernin rahoituslaskelma	4
Emoyhtiön tuloslaskelma	5
Emoyhtiön tase	6
Emoyhtiön rahoituslaskelma	7
Liitetiedot	8–11
Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista	12
Tositelajit ja säilyttämistapa	12
Tilinpäätöksen allekirjoitus	12
Tilinpäätösmerkintä	12

Y-tunnus: 0805128-3

Tasekirja on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Tilikauden tositeaineisto on säilytettävä vähintään 6 vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt.

UNIVERSTAS-konserni**Konsernituloslaskelma****1.1.-31.12.2011****1.1.-31.12.2010**

LIIEVAIHTO	6 242 566	5 427 562
Liiketoiminnan muut tuotot	10 832	5 641
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	2 127 422	1 878 368
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-10 670	-1 581
Ulkopuoliset palvelut	<u>217 000</u>	<u>287 000</u>
	2 333 752	2 163 787
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	1 609 216	1 409 455
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	272 246	237 597
Muut henkilösivukulut	<u>59 370</u>	<u>55 723</u>
	1 940 832	1 702 775
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	72 009	77 477
Liiketoiminnan muut kulut	1 346 615	1 032 016
LIIEVOITTO (-TAPPIO)	560 189	457 148
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut korko- ja rahoitustuotot	48 202	48 412
Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista	124 832	6 649
Korkokulut ja muut rahoituskulut	<u>40 438</u>	<u>14 882</u>
	117 068	26 881
VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	443 120	484 029
VOITTO (TAPPIO) ENNEN VEROJA	443 120	484 029
Tilinpäätössiirot	182	0
Tuloverot		
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot	140 238	121 241
Vähemmistöosuudet	190 247	164 295
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	<u>112 453</u>	<u>198 494</u>

UNIVERSTAS-konserni

Konsernitase		31.12.2011		31.12.2010
Vastaavaa				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkäaikaiset menot		1 577		2 393
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto		229 890		232 051
Sijoitukset				
Osuudet osakkuusyrityksissä	1 198 880		0	
Muut osakkeet ja osuudet	<u>1 944 327</u>	3 143 207	<u>1 450 449</u>	1 450 449
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet		60 560		49 890
Saamiset				
Lyhytaikaiset				
Myyntisaamiset	202 726		144 603	
Muut saamiset	22 500		15 500	
Siirtosaamiset	<u>93 361</u>	318 587	<u>96 573</u>	256 676
Rahoitusarvopaperit				
Muut osakkeet ja osuudet	501 180		351 270	
Muut arvopaperit	<u>674 554</u>	1 175 734	<u>756 274</u>	1 107 544
Rahat ja pankkisaamiset		543 369		403 749
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>5 472 923</u>		<u>3 502 752</u>
Vastattavaa				
OMA PÄÄOMA				
Osakepääoma		72 250		72 250
Edellisten tilikausien voitto (tappio)		1 404 162		1 205 668
Tilikauden voitto (tappio)		112 453		198 494
VÄHEMMISTÖOSUUDET		530 137		481 990
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ		182		0
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Lainat rahoituslaitoksilta	2 527 577		950 373	
Muut velat	<u>4 400</u>	2 531 977	<u>2 800</u>	953 173
Lyhytaikainen				
Lainat rahoituslaitoksilta	152 796		66 396	
Ostovelat	186 778		139 881	
Muut velat	73 635		56 135	
Siirtovelat	<u>408 552</u>	821 762	<u>328 764</u>	591 176
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>5 472 923</u>		<u>3 502 752</u>

UNIVERSTAS-konserni

Rahoituslaskelma	2011	2010
Liiketoiminnan rahavirta		
Myyntistä ja liiketoiminnan muista tuotoista saadut maksut	6 191 487	5 403 830
Maksut liiketoiminnan kuluista	-5 487 684	-4 980 587
Saadut korot	48 202	48 412
Arvon alentumiset rahoitusarvopapereista	-124 832	-6 649
Maksetut verot	<u>-140 238</u>	<u>-121 241</u>
Liiketoiminnan rahavirta	486 934	343 765
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-69 032	-133 262
Investoinnit sijoituksiin	<u>-1 692 759</u>	<u>-114 670</u>
Investointien rahavirta	-1 761 790	-247 932
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen muutos	1 578 804	42 504
Lyhytaikaisten lainojen muutos	86 400	-20 983
Maksetut korot rahoituskuluista	-40 438	-14 882
Maksetut osingot	<u>-142 100</u>	<u>-147 000</u>
Rahoituksen rahavirta	1 482 666	-140 361
<u>Rahavarojen muutos</u>	<u>207 810</u>	<u>-44 527</u>
Likvidit varat tilikauden alussa	1 511 293	1 555 820
Likvidit varat tilikauden lopussa	<u>1 719 103</u>	<u>1 511 293</u>
	207 810	-44 527

UNIVERSTAS OY

Tuloslaskelma	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010
LIIVEVAIHTO	133 465	115 384
Liiketoiminnan muut tuotot	6 864	2 500
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	25 512	24 567
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	3 416	3 597
Muut henkilösivukulut	<u>706</u>	<u>723</u>
	29 634	28 887
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	499	2 109
Liiketoiminnan muut kulut	92 220	81 075
LIIVEVOITTO (-TAPPIO)	17 976	5 813
Rahoitustuotot ja -kulut		
Osinkotuotot konserniyrityksiltä	147 900	153 000
Muut korko- ja rahoitustuotot	37 486	38 462
Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista	124 832	6 649
Korkokulut ja muut rahoituskulut	<u>2 792</u>	<u>1 064</u>
	<u>57 761</u>	<u>183 749</u>
VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	75 737	189 562
VOITTO (TAPPIO) ENNEN VEROJA	75 737	189 562
Tuloverot		
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot	12 205	8 213
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	<u>63 532</u>	<u>181 349</u>

UNIVERSTAS OY

Tase	31.12.2011		31.12.2010	
Vastaavaa				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkäaikaiset menot		410		615
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto		883		1 177
Sijoitukset				
Osuudet saman konsernin yrityksissä	48 350		48 350	
Muut osakkeet ja osuudet	<u>431 529</u>	479 879	<u>431 529</u>	479 879
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Saamiset				
Lyhytaikaiset				
Myyntisaamiset	6 106		4 350	
Saamiset konserniyrityksiltä	20 000		15 000	
Siirtosaamiset	<u>5 107</u>	31 213	<u>3 573</u>	22 923
Rahoitusarvopaperit				
Muut osakkeet ja osuudet	501 180		351 270	
Muut arvopaperit	<u>237 602</u>	738 782	<u>275 093</u>	626 363
Rahat ja pankkisaamiset		20 280		14 090
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>1 271 446</u>		<u>1 145 047</u>
Vastattavaa				
OMA PÄÄOMA				
Osakepääoma		72 250		72 250
Edellisten tilikausien voitto (tappio)		952 430		771 081
Tilikauden voitto (tappio)		63 532		181 349
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Lainat rahoituslaitoksilta	144 008		92 712	
Muut velat	<u>4 400</u>	148 408	<u>2 800</u>	95 512
Lyhytaikainen				
Lainat rahoituslaitoksilta	14 704		14 704	
Ostovelat	95		212	
Muut velat	3 013		2 338	
Siirtovelat	<u>17 014</u>	34 826	<u>7 600</u>	24 855
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>1 271 446</u>		<u>1 145 047</u>

UNIVERSTAS OY

Rahoituslaskelma	2011	2010
Liiketoiminnan rahavirta		
Myynnistä ja liiketoiminnan muista tuotoista		
saadut maksut	142 011	122 332
Maksut liiketoiminnan kuluista	-121 854	-109 962
Saadut osingot	147 900	153 000
Saadut korot	37 486	38 462
Arvon alentumiset rahoitusarvopapereista	-124 832	-6 649
Maksetut verot	<u>-12 205</u>	<u>-8 213</u>
Liiketoiminnan rahavirta	68 506	188 970
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin		
hyödykkeisiin	0	-820
Investoinnit sijoituksiin	<u>0</u>	<u>-114 132</u>
Investointien rahavirta	0	-114 951
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen muutos	52 896	58 712
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	10 704
Maksetut korot rahoituskuluista	<u>-2 792</u>	<u>-1 064</u>
Rahoituksen rahavirta	50 104	68 352
<u>Rahavarojen muutos</u>	118 609	142 370
Likvidit varat tilikauden alussa	640 452	498 083
Likvidit varat tilikauden lopussa	<u>759 062</u>	<u>640 452</u>
	118 609	142 370

UNIVERSTAS OY

TASEKIRJA 31.12.2011

Tilinpäätöksen 31.12.2011 liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot:

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet (KPA 4:2:1)

Konsernitilinpäätös on laadittu hankintamenomenetelmällä. Konsernin sisäiset liiketapahtumat sekä sisäiset saamiset ja velat on eliminoitu.

Muutokset konsernin rakenteessa ja vaikutus vertailukelpoisuuteen (KPA 4:2:6)

Konsernin rakenteessa ei ole tapahtunut muutoksia.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1,1 ja KPA 2:3.1,3)

Pysyvät vastaavat on arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja vaihto-omaisuus hankintamenoonsa noudattaen FIFO-periaatetta sekä KPL 5 luvun 6§ 1 momentin mukaista alimman arvon periaatetta. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenot poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti taloudellisen pitoajan perusteella.

Muut pitkäaikaiset menot pitoaika 5 v., 20 % tasapoisto

Koneet ja kalusto pitoaika 5 v., 20 % tasapoisto

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot:

Liikevaihdon jakautuminen toimialoittain (KPA 2:3.1,1)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Liiketilojen vuokraus	344 988	241 891	133 465	115 384
Opiskelijaravintolatoiminta	5 897 578	5 185 671	0	0
Yhteensä	6 242 566	5 427 562	133 465	115 384

Tuotot osuuksista muissa yrityksissä, korkotuotot ja korkotulot (KPA 2:3.1,5)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Osinkotuotot	24 857	12 985	172 757	165 985
Korkotuotot	23 345	26 825	12 629	16 876
Korkokulut	-40 438	-14 882	-2 792	-1 064
Yhteensä	7 764	24 928	182 594	181 797

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot:

Pysyvien vastaavien muutokset tilikauden aikana (KPA 2:4.2,1-6)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Aineettomat hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	2 393	6 689	615	1 511
Lisäykset	0	1 920	0	820
Tilikauden poistot	816	6 216	205	1 716
Hankintameno 31.12.	1 577	2 393	410	615
Aineelliset hyödykkeet				
Hankintameno 1.1.	232 051	171 969	1 177	1 569
Lisäykset	69 032	131 343	0	0
Tilikauden poistot	71 193	71 261	294	392
Hankintameno 31.12.	229 890	232 051	883	1 177
Sijoitukset				
Hankintameno 1.1.	1 450 449	1 335 779	479 879	365 747
Lisäykset	1 692 758	114 670	0	114 132
Hankintameno 31.12.	3 143 207	1 450 449	479 879	479 879

Saamiset saman konsernin yrityksiltä (KPA 2:4.3)

Muut saamiset saman konsernin yrityksiltä	20 000	15 000
---	--------	--------

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot:

Oman pääoman erittely (KPA 2:5.1,1)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Oma pääoma				
Osakepääoma	72 250	72 250	72 250	72 250
Edellisten tilikausien voitto/tappio	1 404 162	1 205 668	952 430	771 081
Tilikauden voitto/tappio	112 453	198 494	63 532	181 349
Vähemmistöosuudet	530 137	481 990		
Oma pääoma yhteensä	2 119 002	1 958 402	1 088 212	1 024 680

Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät pitkäaikaiset velat (KPA 2:5.1,2)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Lainat rahoituslaitoksilta	1 850 393	684 789	19 192	33 896

Vakuudet, vastuusitoumukset ja taseen ulkopuoliset järjestelyt (KPA 2:7)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Lainat rahoituslaitoksilta	2 680 373	1 016 769	158 712	107 416
Annetut vakuudet	3 588 140	1 465 313	694 413	193 233
Erityispanntaussitoumukset samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta			182 048	253 160

Henkilöstö ja toimielinten jäsenet (KPA 2:8)

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Henkilöstöä keskimäärin	67	60	1	1
Toimitusjohtajan ja hallituksen palkkiot	122 000	113 000	22 600	21 600

Omistukset muissa yrityksissä (KPA 2:9)

Konsernin emoyhtiö: Universtas Oy, Turku

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset:

Unica Oy Turku emon omistusosuus 51 %

UniGe Oy Turku emon omistusosuus 50 %

Määräysvalta UniGe Oy:ssä perustuu hallituksen ja toimitusjohtajan vaikutusvaltaan.

Osakkuusyritykset, joita ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen:

Asunto Oy Kehrämaari Turku konsernin omistusosuus 30 %

Oma pääoma 948 684,33 euroa

Tilikauden tappio -421,50 euroa

Osakkuusyritystä ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen, koska se ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Osakkuusyrityksen omistamisesta saadut tuotot sisältyvät konsernitilinpäätöksen liikevaihtoon ja sen hankintameno on käyvällä arvolla konsernin taseessa.

Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

	Konserni 2011	Konserni 2010	Emoyhtiö 2011	Emoyhtiö 2010
Edellisten tilikausien voitto/tappio	1 404 162	1 205 668	952 430	771 081
Tilikauden voitto/tappio	112 453	198 494	63 532	181 349
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	1 516 615	1 404 162	1 015 962	952 430

Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi

Hallitus esittää, että osinkoa ei jaeta ja että tilikauden voitto 63 532,04 euroa siirretään yhtiön vapaaseen omaan pääomaan edellisten tilikausien voitto/tappio –tilille.

Kirjanpitokirjat:

Tasekirja erikseen sidottuna.

Atk-tuloslaskelma, -tase, -päiväkirja ja -pääkirja sekä reskontra- ja tase-erittelyt yhdeksi kirjaksi sidottuna.

Tositelajit ja säilyttämistapa:

Kassa-, osto-, myynti- ja muistiotositteet paperitositteina.

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Turussa _____

Universtas Oy:n toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Turussa _____

Tilintarkastaja KHT

TURUN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA -konserni**Konsernituloslaskelma****1.1.-31.12.2011 1.1.-31.12.2010**Varsinaisen toiminnan tuotot

Julkaisutulot	80 639	71 518
Vuokratulot	34 080	38 871
Muut tulot	<u>52 361</u>	<u>57 339</u>
<i>Varsinaisen toiminnan tuotot yhteensä</i>	<i>167 080</i>	<i>167 727</i>

Varsinaisen toiminnan kulut

Henkilöstökulut	398 981	383 490
Poistot	2 183	2 910
Toimisto- ja huoneistokulut	85 403	90 387
Julkaisumenot	66 235	52 043
Sektorivarat ja toimintamenot	53 784	56 450
Kulttuuri- ja avustustoiminta	103 221	119 219
Muut kulut	<u>19 488</u>	<u>20 724</u>
<i>Varsinaisen toiminnan kulut yhteensä</i>	<i>729 294</i>	<i>725 223</i>
Varsinainen toiminta yhteensä	-562 214	-557 495

Varainhankinnan tuotot

Jäsenmaksutulot	735 094	755 047
Liiketoiminnan tuotot	6 253 398	5 433 203
Muut tuotot	42 700	43 500
Vapaaehtoiset keräystulot	<u>7 359</u>	<u>7 820</u>
<i>Yhteensä</i>	<i>7 038 550</i>	<i>6 239 570</i>

Varainhankinnan kulut

Jäsenmaksuun perustuvat kulut	76 097	74 387
Liiketoiminnan kulut	5 680 806	4 964 049
Muut kulut	<u>50 759</u>	<u>51 370</u>
<i>Yhteensä</i>	<i>5 807 662</i>	<i>5 089 805</i>
Varainhankinta yhteensä	1 230 888	1 149 765

Tuotto-/kulujaämä**668 674 592 269**Sijoitus- ja rahoitustoiminta

Tuotot ja palautuvat arvonalennukset	56 892	36 455
Liiketoiminnan rahoitustuotot	48 202	48 412
Kulut ja arvonalennukset	42 864	0
Liiketoiminnan rahoituskulut ja arvonalennukset	<u>165 270</u>	<u>21 531</u>
Sijoitus- ja rahoitustoiminta yhteensä	-103 040	63 336

Tuotto-/kulujaämä**565 634 655 606**

Rahasto- ja tilinpäätössiirrot

215 192

Tuloverot

140 238 121 241

Vähemmistöosuudet

190 247 164 295

Tilikauden ylijäämä**234 934 370 262**

TURUN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA -konserni
Konsernitase

V A S T A A V A A	31.12.2011	31.12.2010
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkäaikaiset menot	1 577	2 393
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	236 438	240 782
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet		
Osuudet osakkuusyrityksissä	1 198 880	0
Muut osakkeet ja osuudet	<u>1 968 807</u>	<u>1 474 928</u>
Sijoitukset yhteensä	3 167 687	1 474 928
Pysyvät vastaavat yhteensä	3 405 702	1 718 103
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	60 560	49 890
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	227 428	146 673
Laina- ja muut saamiset	24 909	27 950
Siirtosaamiset	<u>148 362</u>	<u>131 067</u>
Saamiset yhteensä	400 698	305 690
Rahoitusarvopaperit		
Muut osakkeet ja osuudet	501 180	351 270
Muut arvopaperit	<u>1 590 552</u>	<u>1 085 011</u>
Rahoitusarvopaperit yhteensä	2 091 732	1 436 281
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset	1 261 075	1 621 221
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	3 814 065	3 413 082
VASTAAVAA YHTEENSÄ	7 219 767	5 131 185

TURUN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA -konserni
Konsernitase

V A S T A T T A V A A	31.12.2011	31.12.2010
OMA PÄÄOMA		
Pääoma, TYY	1 163 847	952 078
Pääoman lisäys, TuKY	0	40 000
Rahastot		
Kehitysyhteistyörahasto	6 823	6 955
Opintotukirahasto	48 409	48 409
Asumishyvinvointirahasto	10 659	10 516
Julkaisurahasto	<u>5 305</u>	<u>5 284</u>
Rahastot yhteensä	71 196	71 163
Edellisten tilikausien voitto/tappio	1 404 162	1 205 668
Tilikauden voitto/tappio	234 934	370 262
Oma pääoma yhteensä	2 874 140	2 639 172
VÄHEMMISTÖOSUUDET	530 137	481 990
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	182	0
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	2 527 577	950 373
Muut velat	<u>4 400</u>	<u>2 800</u>
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	2 531 977	953 173
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	152 796	66 396
Ostovelat	199 076	146 212
Muut velat	80 531	65 037
Siirtovelat	<u>850 928</u>	<u>779 204</u>
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	1 283 331	1 056 850
Vieras pääoma yhteensä	3 815 308	2 010 023
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	7 219 767	5 131 185

Universtas-konsernin tilinpäätösanalyysin oikaisut, laskelmat ja tunnusluvut

(Tämä on salainen.)